

ΚΟΡΤΝΙ ΜΟΜ

ΘΥΜΗΣΟΥ
ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ:

I AM HAVING SO MUCH FUN HERE WITHOUT YOU

Από τις Εκδόσεις Touchstone, Νέα Υόρκη 2014

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Θυμήσου την αγάπη**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Courtney Maum

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Χρήστος Καψάλης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαρία Σεβαστιάδου

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Γιώργος Ανδρεάδης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Courtney Maum, 2014

All Rights Reserved. Published by arrangement with the original publisher,
Touchstone, a Division of Simon & Schuster, Inc.

© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Deborah Pendell/Arcangel Images,
Rob kemp/www.shutterstock.com, EnsUPER/www.shutterstock.com,
bluebloodbkk/www.shutterstock.com

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2015

Πρώτη έκδοση: Ιούλιος 2015

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1029-6

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1030-2

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

ΚΟΡΤΝΙ ΜΟΜ

ΘΥΜΗΣΟΥ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ

*Μετάφραση:
Χρήστος Καψάλης*

Αφιερωμένο στο Ντόμο μου

*Το ποτάμι που κυλάει
μέσα μας είναι βρόμικο και βαθύ.*

Κ.Ν. ΡΑΪΤ

Οι εξαιρετικά σημαντικές στιγμές συχνά συνοδεύονται από σκιές, επειδή για κάποιον διεστραμμένο λόγο λαχταράμε να απογοητευτούμε. Σε μια τέτοια κατάσταση βρέθηκα κι εγώ στα τέλη Σεπτεμβρίου 2002, στην πρώτη μου ατομική έκθεση στο Παρίσι, καθώς δεν αισθανόμουν καμία περηφάνια ή ενθάρρυνση από το πλήθος που είχε έρθει για να υποστηρίξει τους πίνακές μου· αντίθετα, ένιωθα θλίψη. Απογοήτευση. Αν μου είχες πει δέκα χρόνια νωρίτερα ότι θα έχιζα τη φήμη μου ως καλλιτέχνης πάνω σε μια σειρά ρεαλιστικών ελαιογραφιών δωματίων ιδωμένων μέσα από μια κλειδαρότρυπα, θα σου επισήμαινα πως εγώ ασχολιόμουν με μεικτά κολάζ, αποτελούμενα από ξύλα ξεβρασμένα από τη θάλασσα, λάμες πριονιών και λιωμένες πλαστικές συσκευασίες ασιατικών ζυμαρικών, θα σου έδειχνα τα πλαστικά πράσινα στρατιωτάκια που είχα τοποθετήσει μέσα στις φυσαλίδες κομματιών αεροπλάστ, θα δυνάμωνα τα μπάσα του άλμπουμ *Fancy pants Hoodlum* της Peaches και θα σου έλεγα πως εγώ δεν υπήρχε περίπτωση να ξεπουληθώ.

Κι όμως, να που βρισκόμουν εκεί, περικυκλωμένος από δεκατρείς αφηγηματικούς ζωγραφικούς πίνακες οι οποίοι απεικόνιζαν δωμάτια στα οποία είχα ζήσει ή είχα βιώσει με τον άλφα ή τον βήτα τρόπο τη συντροφιά διαφόρων γυναικών στην πορεία

της ζωής μου, κι όλοι αυτοί οι πίνακες ήταν φιλοτεχνημένοι με σχεδόν αδιόρατες πινελιές, σε μια παλέτα χρωμάτων τα οποία θα ταίριαζαν σε οποιονδήποτε τοίχο, σε οποιοδήποτε πλαίσιο, σε οποιαδήποτε χώρα. Δεν ήταν αμφιλεγόμενοι, σαφέστατα δεν ήταν πολιτικού χαρακτήρα και δεν προλάβαινα να τους πουλάω.

Εν τω μεταξύ η αίσθηση πως είχα ξεπουληθεί αφορούσε αποκλειστικά εμένα και δεν τη συμμεριζόταν ούτε ο γκαλερίστας μου, ο Ζουλιάν, ο οποίος περιφερόταν στην αίθουσα κολλώντας κόκκινες κουκκίδες δίπλα στα έργα, ούτε το πλήθος των ζωηρόχρωμα ντυμένων συμπατριωτών μου, που κάθε τόσο διέκοπταν τις συζητήσεις μου προκειμένου να τσουγκρίσουν τα πλαστικά ποτήρια με Chablis που κρατούσαν με το δικό μου. Δεν υπήρχε απολύτως κανένας λόγος δυσθυμίας· ήμουν σχετικά νέος και βρισκόμουν στο Παρίσι, και η βραδιά αυτή ήταν μια βραδιά για την πραγματοποίηση της οποίας κόπιαζα εδώ και αρκετό καιρό. Από τη στιγμή, όμως, που είχα δει τον Ζουλιάν να κολλάει ένα κόκκινο αυτοκόλλητο κάτω από τον πρώτο πίνακα που είχα ετοιμάσει για τη σειρά, την «Μπλε αρκούδα», με κατέτρεχε η αίσθηση πως είχα κάνει κάτι μη αναστρέψιμο, πως δε βρισκόμουν στο σημείο όπου θα έπρεπε κανονικά να βρισκομαι, κι αυτό συνέβαινε εδώ και μήνες. Ακόμα χειρότερα, δε διέθετα κάποιου είδους άγκυρα, τίποτα που θα με βοηθούσε να επανέλθω στη σωστή πορεία. Η επί επτά συναπτά έτη σύζυγός μου, μια δυναμική Γαλλίδα δικηγόρος η οποία είχε σταθεί στο πλευρό μου στη σχολή την εποχή που εγώ παρουσίαζα γλυπτά φιλοτεχνημένα από τα σκουπίδια άλλων ανθρώπων και κουκλόσπιτα φτιαγμένα από συσκευασίες Barbie, αποτελούσε μέτρο της δημιουργικής παρακμής μου. Η Αν-Λορ ντε Μπουριζό δεν υπήρχε περίπτωση να πει ψέματα και να με διαβεβαιώσει ότι τα είχα καταφέρει. Εκείνη που θα το είχε κάνει, η μοναδική γυναίκα που ήθελα να με παρηγορήσει και να με τονώσει, βρισκόταν στην απέναντι πλευρά της Μάγλης, στο πλευρό ενός άντρα ο οποίος ήταν πιο αξιόπιστος, χαλαρός και διαθέσιμος απ' ό,τι εγώ. Και κάπως έτσι, ανέλαβαν τα κόκκινα αυτοκόλλητα και οι χειραψίες

των επίδοξων χορηγών μου να τροφοδοτήσουν την αυτοπεποίθησή μου. Στα μισά της βραδιάς, όμως, την ώρα που η σύζυγός μου σαγήνευε με το χαμόγελό της τους πάντες εκτός από μένα, οι κάβιοι έσπασαν και παρασύρθηκα, μπαίνοντας στον πειρασμό να βουλιάξω.

Στο αυτοκίνητο μετά τα εγκαίνια, η Αν έβαλε καρφωτή την πρώτη στο Peugeot. Το χειροκίνητο κιβώτιο ταχυτήτων λειτουργεί καθαρικά στο Παρίσι όταν είναι φορτισμένη. Οπότε, συχνά αφήνω εκείνη να οδηγεί.

Η Αν πιεζόταν από τη ζώνη του αυτοκινήτου καθώς έστριβε για να βεβαιωθεί πως η κόρη μας φορούσε τη δική της.

«Όλα εντάξει, πριγκίπισσα;» ρώτησα, γυρίζοντας κι εγώ προς το μέρος της.

Η Καμίλ έστρωσε τα βολάν της ροζ φούστας που είχε διαλέξει για τη μεγάλη βραδιά του μπαμπά.

«Non...» είπε και χασμουρήθηκε.

«Δεν το ήπιας εσύ το τελευταίο Υορ... Σωστά;» Αυτή η ερώτηση απευθυνόταν σε μένα, από τη γυναίκα μου.

Το φως του δρόμου έπεσε μέσα στο αυτοκίνητο, φωτίζοντας το τιμόνι, το σκονισμένο ταμπλό, τη μουρμουριστή, φορτισμένη ηλεκτροχώρα του εσωτερικού κινητού κόσμου μας. Η Αν είχε χτενίσει τα μαλλιά της. Ήξερα πως δε με έπαιρνε να ρωτήσω, αλλά αναγνώρισα τη μωροδιά της λακ που εξαπέλυε τη μεταλλική φραουλένια επίθεσή της στη ζωή μας δύο φορές τον μήνα.

Κοίταξα τα μάτια της, τα οποία είχε τονίσει πολύ όμορφα με μολύβι, με το ανεπιτήδευτο αλλά ταυτόχρονα μελετημένο στίλ των Γαλλίδων. Χαμογέλασα σφιγμένα.

«Όχι, δεν το ήπια».

«Ωραία», αποκρίθηκε βγάζοντας προσεκτικά το αυτοκίνητο από το σημείο όπου ήταν σταθμευμένο. «Καμ-Καμ, θα τσιμπήσουμε κάτι μόλις γυρίσουμε σπίτι».

Παρίσι. Το Παρίσι τη νύχτα. Το Παρίσι τη νύχτα είναι ένα

υπαίθριο πολυθέαμα αποτελούμενο από αμέτρητες στιγμές τις οποίες θα μπορούσες να έχεις ζήσει. Θα μπορούσες να είσαι το ζευγάρι κάτω από το φως του δρόμου κοντά στην Πλας ντε λα Κονκόρντ, κρατώντας μια φωτογραφική στραμμένη πάνω τους. Θα μπορούσες να είσαι ο γέροντας πάνω στη γέφυρα που χάζευε τα πλωτά σπίτια. Θα μπορούσες να είσαι εκείνος στον οποίο ανταπέδιδε το χαμόγελο μια κοπέλα καθώς διέσχιζε την ίδια γέφυρα μιλώντας στο κινητό της. Ή θα μπορούσες να είσαι ένας άντρας καθισμένος μέσα σ' ένα γαλλικό αμάξι της κακιάς ώρας που συζητάει για ένα υγρό γιαούρτι με τη γυναίκα του. Το Παρίσι είναι η πόλη των αμέτρητων φώτων, και καμιά φορά αυτά τα φώτα τρεμοπαίζουν. Και άλλοτε σβήνουν.

Η Αν άνοιξε το ραδιόφωνο, το συντόνισε στις ειδήσεις. Το λιωμένο κοντροάλτο της εκφωνήτριας κατέκλυσε τη σιωπή του αυτοκινήτου μας.

«Στο περιθώριο της συνάντησης στο Καμπ Ντέιβιντ, ο Βρετανός πρωθυπουργός, Τόνι Μπλερ, εξέφρασε την πλήρη υποστήριξή του για την πρόθεση του προέδρου Μπους να εντοπίσει και να καταστρέψει τα όπλα μαζικής καταστροφής τα οποία πιστεύεται ότι κρύβονται στο Ιράκ». Ακολούθησαν οι στριγκοί λαρυγγισμοί του άλλοτε περήφανου πρωθυπουργού μου: «Η πολιτική της αδράνειας δεν είναι μια πολιτική την οποία μπορούμε υπεύθυνα να συνυπογράψουμε».

«Μάλιστα...» είπε η Αν. «Αδράνεια».

«Παράνοια είναι», σχολίασα, προσπερνώντας τη δηκτική διατύπωση. «Οι άνθρωποι φοβούνται επειδή αυτό τους λένε να κάνουν. Χωρίς να αναρωτιούνται γιατί».

Η Αν άναψε το φλας.

«Κατά βάση πρόκειται για μετάθεση, νομίζω. *Verschiebung*». Σήκωσε ελαφρά το πιγούνι της προς τα πάνω, περήφανη για το οπλοστάσιο σύνθετων ορολογιών που διατηρούσε από τις σπουδές της. «Τα μεγάλα ερωτήματα είναι υπερβολικά δυσαπάντητα. Ξέρεις, το πού πραγματικά να αποδώσεις ευθύνες. Οπότε διαλέξαμε έναν εύκολο στόχο».

«Πιστεύεις πως η Γαλλία θα το δεχτεί;»

Το βλέμμα της σκοτείνιασε. «Ποτέ».

Κοίταξα έξω από το παράθυρο τον ατέλειωτο ποταμό που εκτεινόταν από κάτω μας, χωρίζοντας τη δεξιά από την αριστερή όχθη, τους πλούσιους από τους πλουσιότερους. «Πάντως δεν είναι καλό σημάδι το ότι συντάχθηκε ο Μπλερ», πρόσθεσα. «Θέλω να πω... Οι Βρετανοί; Εμείς παλιά αμφιβάλλαμε για καθετί μέχρι θανάτου».

Η Αν έγνεψε καταφατικά και σόπασε. Η εκφωνήτρια συνέχισε με την περιήληψη της οικονομικής κατάστασης στην Ευρωζώνη μετά την άφιξη του ευρώ, τον Ιανουάριο του 2002.

Η Αν χαμήλωσε τον ήχο και κοίταξε στον εσωτερικό καθρέφτη του αυτοκινήτου. «Καμ γλυκιά μου... Πέρασες όμορφα;»

«Ε, καλά ήταν...» απάντησε η κόρη μας, η Καμίλ, σκαλιζοντας το φόρεμά της. «Πιο πολύ μ' άρεσε εκείνο με τα ποδήλατα και ύστερα το, εεε... το άλλο με την κουζίνα και μετά εκείνο με την μπλε αρκούδα που είχα παλιά στο δωμάτιό μου».

Έκλεισα τα μάτια μου αναλογιζόμενος όλες τις γυναίκες, ακόμα και τις μικρές, που χειρίζονται τις λέξεις λες και είναι μαγικά ραβδιά· οι φράσεις τους σάζουν μέλι και ακούγονται αθώς τη μια στιγμή, φαρμακερές την επόμενη.

Από αισθητικής άποψης, «Η μπλε αρκούδα» ήταν ένας από τους μεγαλύτερους και επομένως ακριβότερους πίνακες στην έκθεσή μου, αλλά επειδή αρχικά τον είχα φτιάξει για δώρο στην Αν, ήταν και ο πλέον δύσκολος.

Με διαστάσεις 117 x 140 εκατοστά, «Η μπλε αρκούδα» είναι μια ελαιογραφία του ξενώνα στο ξεχαρβαλωμένο, γεμάτο ρεύματα σπίτι ενός φίλου στο Σέντερβιλ, στο Κέιπ Κοντ, όπου είχαμε σχεδιάσει να περάσουμε το καλοκαίρι μετά τη σχολή, για να ταξιδέψουμε στα όποια κύματα έκαναν την εμφάνισή τους στα μέσα της τρίτης δεκαετίας της ζωής μας και να εξετάσουμε το ενδεχόμενο να κάνουμε ένα μωρό, κάτι το οποίο –αν δεν απαντούσε στην ερώτηση «Και τώρα τι κάνουμε;»– σίγουρα θα απαντούσε στο «Τι γίνεται μετά;»

Όντας το πρώτο ζευγάρι στο φιλικό μας περιβάλλον που παντρεύτηκε, φάνταζε επαναστατικό και καλλιτεχνικό το να εξετάσουμε το ενδεχόμενο να αποκτήσουμε ένα παιδί ενώ ήμαστε ακόμα νέοι, ωραίοι και τρελά ερωτευμένοι. Ταυτόχρονα, όμως, σκεφτόμασταν ότι κάναμε σχέδια στον αέρα, ασφαλείς πίσω από την άποψη που αποτέλεσε την καταδίκη της προνομιακής ζωής τόσων και τόσων λευκών ανθρώπων: *μια απογοραμμάτιστη εγκυμοσύνη δεν πρόκειται να συμβεί σε μας.*

Φαντάζεστε επομένως την έκπληξή μας όταν, μόλις πέντε εβδομάδες από τη στιγμή που αφαίρεσε το διάφραγμά της, η Αν είχε καθυστέρηση, και μάλιστα άρχισε να παρατηρεί ένα αισθητό πρήξιμο στο στήθος της. Το βρήκαμε αστείο – τόσο συμβιωτική ήταν η σχέση μας σε επίπεδο προτιμήσεων και επιθυμιών, ώστε μια απλή συζήτηση μπορούσε να μετατρέψει μια πιθανότητα σε πραγματικότητα. Ήμαστε κατενθουσιασμένοι, σε σημείο που το διασκεδάσαμε. Αισθανόμασταν ευλογημένοι.

Στη διάρκεια εκείνων των πρώτων εβδομάδων στο Κέιπ, εξακολουθούσα να φιλοτεχνώ γλυπτά από διάφορα αντικείμενα τα οποία έβρισκα πεταγμένα, ενώ η Αν, μια χαρισματική εικονογράφος, εμπλούτιζε τη μελέτη της για την άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος στην Ευρώπη με νέα τεύχη ενός περιοδικού το οποίο είχε ξεκινήσει τον καιρό που σπούδαζε στο εξωτερικό, στη Βοστώνη. Βασισμένο σ' ένα λογοπαίγνιο με το «Αν» (το όνομά της) και τη λέξη *âne* («γάδαρος» στα γαλλικά), το *Âne in America* αποτύπωνε τα παραπατήματα μιας συνεσταλμένης και απαισιόδοξης Παριζιάνας η οποία μυσούνταν στον φωνακλάδικο κόσμο των χαρωπών, κεφάτων Αμερικανών, που εμπιστεύονταν την ανεξάντλητη αισιοδοξία τους προκειμένου να αντιμετωπίσουν όλα τα πράγματα στη ζωή.

Όσο, όμως, το καλοκαίρι προχωρούσε κι εγώ την παρατηρούσα να χαϊδεύει την ολόενα και μεγαλύτερη κοιλιά της καθώς διάβαζε τα πλαστικοποιημένα εξώφυλλα των βιβλίων που δανειζόταν από τη βιβλιοθήκη της πόλης, μια περίεργη αλλαγή άρχισε να συντελείται στον υποφαινόμενο Άγγλο, ο οποίοςς έως

εκείνο το σημείο αποτελούσε εχθρό του μελό. Μετατράπηκα σε αισθηματία, σε τρυφερούλη, σ' έναν χαλβά που άκουγε γλυκερά τραγούδια. Ακριβώς όπως η έλλειψη οξυγόνου στα αεροπλάνα μάς κάνει να μπήγουμε τα κλάματα παρακολουθώντας τις πλέον εξωφρενικές ρομαντικές κομεντί, έτσι όπως εκείνο το παιδί μεγάλωνε μέσα στο σώμα της Αν και γινόταν ένα ζωντανό, κανονικό πλάσμα από μια θεωρητική πιθανότητα, έπαψα να ενδιαφέρομαι για τα γυαλάκια που ξέβραζε η θάλασσα και τα ταιλωρημένα πλαστικά μπουκάλια και τα πορώδη ξύλα με τα οποία ασχολιόμουν όλο το καλοκαίρι και κατακλύστηκα από την ακαταμάχητη ανάγκη να της ζωγραφίσω κάτι πανέμορφο. Και στους δυο μας.

Η ιδέα να ζωγραφίσω μια σκηνή ιδωμένη μέσα από μια κλειδαρότρυπα μου ήρθε όταν πέτυχα την Αν στο υπνοδωμάτιο ένα πρωί να παρατηρεί ένα λούτρινο αρκουδάκι το οποίο οι φίλοι μας, οι ιδιοκτήτες του σπιτιού, μας είχαν αφήσει επάνω σε μια καρέκλα ως ένα πρώτο δώρο για το μωρό. Οι δυο τους ήταν, εκείνα τα χρόνια, οι στενότεροι φίλοι μας και οι πρώτοι στους οποίους είχαμε ανακοινώσει την εγκυμοσύνη, αλλά εκείνο το λούτρινο ζώακι είχε κάτι το συγκινητικό και συνάμα το ανησυχητικό. Άραγε θα έπαιζε το μωρό μαζί του; Θα ζούσε το μωρό; Μπορούσα να διακρίνω τον συνδυασμό της ταραχής και του ενθουσιασμού στο πρόσωπο της Αν καθώς περιεργαζόταν εκείνο το λούτρινο καφετί παιχνίδι στα χέρια της, και ήταν για μένα μια παρηγοριά να ξέρω πως δεν ήμουν ο μόνος που βίωνε εκείνα τα διαρκή σκαμπανεβάσματα, από την περηφάνια στον φόβο.

Από την άλλη, η Αν είναι γυναίκα, κι εγώ, προφανώς, δεν είμαι. Ήταν πολύ μεγάλη η διαφορά ανάμεσα σ' αυτό που συνέβαινε σ' εκείνη και σ' αυτό που ενδεχομένως –σίγουρα– θα συνέβαινε σε μας. Κι αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίο μου ήρθε η ιδέα να προσεγγίσω τη σκηνή από απόσταση, σαν ένας εξωτερικός παρατηρητής, ένας ηδονοβλεψίας.

Με εξαίρεση το τριμμένο χαλί και την κουνιστή καρέκλα δίπλα σ' ένα παράθυρο με θέα την γκρίζα θάλασσα, άφησα το δω-

μάτιο κενό, εκτός από το λούτρινο αρκουδάκι, το οποίο ζωγράφισα καθισμένο στην κουνιστή καρέκλα, κάπως μεγαλύτερο απ' ό,τι ήταν στην πραγματικότητα και καθόλου καφετί. Έβαψα την αρκούδα μπλε και όχι σε κάποια αχνή, παστέλ απόχρωση που θα μπορούσε να αποδοθεί σ' ένα παιχνιδισμα του ήλιου και της θάλασσας, αλλά σ' ένα έντονο κυανό, το οποίο προσέδιδε στην κατά τα άλλα υποτονική ατμόσφαιρα ένα ζωηρότατο επίκεντρο. Ανάλογα με το φως, το μπλε φάνταζε ανησυχαστικό ή κατευναστικό και αποτελούσε σύμβολο της συναρπαστικής διάστασης του αγνώστου.

Όταν πρόσφερα τον πίνακα στην Αν, εκείνη ποτέ δε με ρώτησε για ποιον λόγο ήταν η αρκούδα μπλε. Ήξερε την απάντηση μέσα της, κι όταν της δώρισα τον πίνακα, αισθάνθηκα διπλά πεπεισμένος ότι την αγαπούσα, ότι την αγαπούσα *πραγματικά*, ότι θα την αγαπούσα παντοτινά. Ποια άλλη γυναίκα θα μπορούσε να δεχτεί χωρίς να αρθρώσει λέξη μια τέτοια ομολογία; Μια απτή απεικόνιση ευτυχίας και ταυτόχρονα φόβου;

Το φθινόπωρο εκείνος ο πίνακας ταξίδεψε μαζί με τα υπάρχοντά μας πάνω σ' ένα πλοίο που διέσχισε τον Ατλαντικό και παρέμεινε σε μια παριζιάνικη αποθήκη έως τη γέννηση της κόρης μας, οπότε αποκτήσαμε επιτέλους ένα σπίτι. Τον κρεμάσαμε στο παιδικό δωμάτιο, αδιαφορώντας για τα σχόλια ορισμένων φίλων και των πεθερικών μου πως η αρκούδα θα ήταν λιγότερο στενόχωρη και περισσότερο *κατάλληλη* για ένα παιδί αν δεν ήταν μπλε. Το γεγονός και μόνο πως οι άλλοι άνθρωποι δεν έδειχναν να «πιάνουν» τον συμβολισμό μάς έπεισε ότι μοιραζόμασταν μια κοινή ευαισθησία, κάτι πραγματικά ξεχωριστό, κάτι που καθιστούσε τον πίνακα πιο ουσιαστικό απ' ό,τι ένα αστείο που γνωρίζαμε μόνο εμείς.

Συνεχίσαμε να νιώθουμε το ίδιο ώσπου η Καμίλ έγινε τριών χρόνων και άρχισε να κατακλύζει τους τοίχους του δωματίου της με τις δικές της ζωγραφιές, χαρτοκοπτικές και πουλιά οριγκάμι, οπότε αρχίσαμε να αισθανόμαστε ότι της είχαμε επιβάλει κάτι το οποίο είχε νόημα μόνο για μας τους δύο. Έτσι, κατεβάσα-

με τον πίνακα στο υπόγειο, λογαριάζοντας ότι θα αναζητούσαμε νέο τρόπο να βολέψουμε τα ράφια ώστε να εξασφαλίσουμε αρκετό χώρο και να κρεμάσουμε τον πίνακα στο δικό μας υπνοδωμάτιο. Εν τω μεταξύ, όμως, γνώρισα τη Λίζα, και είχε περάσει πάρα πολύς καιρός, κι όποτε γινόταν λόγος για την «Μπλε αρκούδα», ο τόνος ήταν επικριτικός, χολωμένος. Και κάπως έτσι, ο πίνακας παρέμεινε στο υπόγειο κρυμμένος, μάλλον περιφρονημένος παρά ξεχασμένος.

Έπειτα από μήνες, όταν άρχισα να συγκεντρώνω τους πίνακες για την έκθεση, ο γκαλερίστας μου ανέφερε πως θυμόταν ακόμα τον πρώτο σημαντικό πίνακα που του είχα δείξει και πόσο είχε εντυπωσιαστεί. Άραγε θα εξέταζα το ενδεχόμενο να τον συμπεριλάβω στην έκθεση; Η υποψία πως «Η μπλε αρκούδα» είχε πάψει να σημαίνει αυτό που σήμαινε κάποτε επιβεβαιώθηκε όταν ανέφερα στην Αν την πρόταση του Ζουλιάν κι εκείνη είτε πως εφόσον θεωρούσε ότι για κάποιον λόγο ο πίνακας ολοκλήρωνε καλύτερα την έκθεση, δεν την ένοιαζε. Κάνε αυτό που σου λέει. Πούλα.

Αφού βρήκαμε θέση στάθμευσης έξω από το σπίτι μας στο 14ο Διαμέρισμα, πήραμε αυτόματα τις θέσεις μας, θαρρείς και ήμασταν πλήρωμα στα πιτ της Formula 1, προκειμένου να εκτελέσουμε όλες εκείνες τις κινήσεις που συντηρούσαν την οικογενειακή μας ζωή. Την ώρα που η Αν έδινε στην Καμιλ το προαναφερθέν υγρό γιαούρτι, εγώ πήγα πάνω για να της ετοιμάσω την μπανιέρα, προσθέτοντας στο νερό μια σφαίρα αφρόλουτρου με άρωμα ροδάκινο, από κείνες που της άρεσαν. Η Αν ήρθε για να την παρακολουθεί όση ώρα πλατσούριζε, ενώ εγώ συγύριζα στην κουζίνα. Ύστερα τη σκέπασα στο κρεβάτι της και τη φίλησα, και η μητέρα της κατόπιν της διάβαζε ένα παραμύθι προτού κλείσουν τα φώτα.

Στο μπάνιο μας εγώ βούρτσισα τα δόντια μου γρήγορα κι έριξα λίγο νερό στο πρόσωπό μου. Χωρίς να έχει ειπωθεί ποτέ ανοι-

χτά, τη γνώριζα πολύ καλά και ήξερα πως έπρεπε να έχω βγει προτού έρθει η Αν, ώστε να μπορέσει να φροντίσει τις δικές της ανάγκες χωρίς να χρειάζεται να σηκώνει το κεφάλι και να βλέπει το είδωλο του προσώπου μου δίπλα στο δικό της.

Ξάπλωσα στο κρεβάτι και περίμενα να σβήσει ο μακρινός ήχος της τραγουδιστής ανάγνωσης. Μόλις άκουσα τα βήματα της γυναίκας μου στον διάδρομο, πήρα το βιβλίο από το κομοδίνο μου και άρχισα να διαβάζω το *Poor Fellow My Country*, το πλέον μακροσκελές αυστραλιανό μυθιστόρημα όλων των εποχών.

Η Αν πήγε στο μπάνιο και με άφησε έξω, κλείνοντας την πόρτα. Όταν ήρθε στο κρεβάτι, μύριζε δεντρολίβανο και είχε τα σκούρα μαλλιά της πιασμένα κότσο, εκείνα τα μαλλιά που με είχαν μαγέψει στη σχολή, αλλά που είχα πάψει πλέον να αγγίζω. Είπε καληνύχτα χωρίς να με κοιτάξει, κι εγώ την καληνύχτισα με τη σειρά μου.

Έχουν περάσει επτά μήνες και δεκαέξι μέρες από την τελευταία φορά που έκανα έρωτα με τη γυναίκα μου. Την αγαπούσα, αλλά έχασα την επαφή μαζί της, και μια άλλη γυναίκα μπήκε στη ζωή μου. Και παρότι η Αν ποτέ δε με ρώτησε ποια ήταν ή πότε ξεκίνησε η σχέση μας ή τι ακριβώς περιλάμβανε –σεξ, φλερτ, πάθος– είπε πως δεν ήθελε να ξέρει, πως ήθελε να *τελειώνει*. Με δέχτηκε ξανά ως σύζυγο και πατέρα, αλλά όχι ως φίλο. Κι εγώ της υποσχέθηκα ότι θα έδινα ένα τέλος, παρόλο που η σχέση εκείνη είχε φτάσει ήδη στο τελευταίο κεφάλαιό της. Όσπου να με πιάσει για να μου μιλήσει η Αν, βέβαιη πως είχα ερωμένη, η ερωμένη μου με είχε εγκαταλείψει προκειμένου να *παντρευτεί* κάποιον άλλο. Εγώ είπα στη Λίζα ότι την αγαπούσα, αλλά δεν την έννοιαξε.

Και κάπως έτσι, έχω βρεθεί σε μια μορφή ερωτικού αδιεξόδου: λαχταρώ τον λάθος άνθρωπο, πενθώ για την απώλειά του δίπλα σε μια γυναίκα το σώμα της οποίας δεν μπορώ να αγγίξω, μου δίνεται μια δεύτερη ευκαιρία και δεν μπορώ να βρω την απαραίτητη διαύγεια για να την αξιοποιήσω.

Μια φορά κι έναν καιρό ήμουν τρελά ερωτευμένος με την

Αν-Λορ, και –όσο απίστευτο κι αν ακούγεται– ήταν κι εκείνη ερωτευμένη μαζί μου. Και κάποιες φορές εξακολούθη να το αισθάνομαι σαν αντικριζώ την όψη της, τη μελαχρινή καλλονή με το θλιμμένο βλέμμα, τη γυναίκα στο πλάι της οποίας έχτισα μια ζωή που δε μου αξίζει. Και τότε σκέφτομαι: προσπάθησε να σου αξίζει. Γύρισε πίσω στο πώς ήσαστε στο διαμέρισμά σας στο Ρόουντ Άιλαντ, όταν κάνατε κοπάνα από τα μαθήματα παρέα, γυμνοί κάτω από ένα πάπλωμα, γελώντας με τα αμέτρητα μαξιλάρια που αράδιαζαν στα κρεβάτια τους οι Αμερικανοί: πίσω στα εκλεκτά ιταλικά κρασιά που έφερνε παραχωμένα μέσα σε χαρτοσακούλες σε κάτι καταγώγια όπου οργάνωναν πάρτι και κουβαλούσες το δικό σου ποτό: πίσω στην ευφυΐα της, στην τόλμη της. Γύρισε πίσω στη Γαλλίδα που κρύβει μέσα της, διαχρονική, ελεύθερη, εκλεπτυσμένη. Γύρισε πίσω στον άνθρωπο που καμώνεται πως έχει αποκοιμηθεί δίπλα σου. Προσπάθησε να την προσεγγίσεις, ικέτεψε, γύρισε πίσω.

Όσο απίστευτο κι αν είναι, ξέρω πως η Αν εξακολουθεί να με αγαπάει. Κι όποτε συλλαμβάνω τον εαυτό μου να την κοιτάζει στην απέναντι πλευρά ενός δωματίου, επάνω σε μια σκάλα, γυρίζοντας στο σπίτι από τη δουλειά με μια σακούλα προσεκτικά επιλεγμένα πράγματα, όλες εκείνες οι εικόνες ξεχύνονται σαν χείμαρρος και με κατακλύζουν και με κάνουν να πονάω απίστευτα που δεν μπορώ πλέον να συνδεθώ με κείνες τις αναμνήσεις τις οποίες νιώθω τόσο θερμές κάθε φορά που τις συγκρίνω με την τωρινή κατάσταση που ζούμε. Κάπου στην πορεία η καλοσύνη έγινε πολύ δύσκολο πράγμα, δεν ξέρω γιατί ούτε και τότε, κι όταν βλέπω όλους τους λόγους για τους οποίους πρέπει να την ερωτευτώ ξανά, λαχταράω όσο τίποτε άλλο να παρασυρθώ από την παλιόροια του άλλοτε. Κάπου στην απώλεια της αγάπης μου για την Αν έχασα κι ένα κομματάκι της αγάπης μου για όλα τα υπόλοιπα. Και δεν ξέρω τι περιμένω για να ανακηθώ όλα εκείνα τα συναισθήματα. Ούτε και πόσο καιρό μπορώ –μπορούμε– να συνεχίζουμε έτσι.

Προς τα τέλη Σεπτεμβρίου ο Ζουλιάν μού τηλεφώνησε για να με ενημερώσει πως είχε αλληλογραφία για μένα, καθώς και νέα. Αφού συνόδεψα την Καμίλ στο σχολείο, όπως έκανα κάθε πρωί, αγόρασα μια υπερμεγέθη σφολιάτα από ένα γειτονικό αρτοποιαλείο και την έφαγα όρθιος δίπλα σ' ένα περίπτερο, περιμένοντας να περάσει η ώρα για να διαβάσω ό,τι ήταν αυτό που με περίμενε μέσα σ' έναν αρωματισμένο φάκελο.

Όταν η Λίζα μού ανακοίνωσε πως με εγκατέλειπε, με ρώτησε αν θα μπορούσε να μου γράψει. Το παράδοξο του αιτήματός της μου θυμίζει κάθε φορά το τραγούδι του Σερζ Γκενσμπούρ, *Σ' αγαπάω, ούτε κι εγώ*. Μάλιστα η Λίζα Μπίσοπ μοιάζει με την Τζέιν Μπίρκιν, την τσαχπίνα. Τέλος πάντων, επειδή είμαι ηλίθιος με γερή δόση μαζοχισμού, απάντησα καταφατικά. Της είπα να μου γράψει και να στείλει το γράμμα στην γκαλερί. Ποτέ στο σπίτι μου, επισήμανα.

Όποτε δοκίμαζα να φανταστώ πώς θα ήταν εκείνα τα γράμματα, έβλεπα τον εαυτό μου να προσπαθεί να ανιχνεύσει στοιχεία πως η Λίζα με είχε νοσταλγήσει, πως αισθανόταν ότι είχε κάνει λάθος. Περιμένα μάλιστα πως όταν κάποια στιγμή παντρευόταν, και επομένως ερχόταν αντιμέτωπη με τη ρουτίνα της συζυγικής ζωής, που δρα κατασταλτικά στη λίμπιντο, τα γράμ-

ματα μπορεί να αυξάνονταν σε έκταση και ένταση, πως θα περιλάμβαναν τολμηρούς ερωτικούς υπαινιγμούς. Στον φανταστικό μου κόσμο της απαντούσα χρησιμοποιώντας την γκαλερί σαν ενδιάμεσο, καθώς διατηρούσα τις (πλέον αποκλειστικά λεκτικές) περιπέτειές μου μακριά από το σπίτι. *Και μένα μου λείπεις. Αισθάνομαι άδειος. Αλλά έχεις δίκιο, έπρεπε να μπει ένα τέλος.*

Στην πραγματικότητα, όμως, τα γράμματα από τη Λίζα ήταν τόσο αποκαρδιωτικά, ώστε δεν της έχω απαντήσει. Κάποια στιγμή σκέφτηκα να της γράψω για να της ζητήσω να πάψει να μου γράφει, αλλά όλο αυτό φαντάζει τόσο αφόρητα παιδιάστικο, τόσο «καθρεφτάκια σε όλο μου το σώμα», ώστε δεν το αποφάσισα τελικά. Άλλωστε τα καθρεφτάκια έγιναν *κομμάτια* και με πλήγωσαν, όπως με έχουν πληγώσει και οι λέξεις.

Δε θέλω να ακουστώ γκρινιάρης, αλλά όταν έχεις περάσει επτά χρόνια με άψογη συμπεριφορά και τελικά υποκύπτεις και τα κάνεις όχι απλώς μαντάρα, αλλά και κάτι χειρότερο, το λιγότερο που μπορεί να κάνει η συνένοχός σου σε όλη αυτή την ιστορία είναι να έχει την αξιοπρέπεια να ανταποδώσει τα συναισθηματά σου.

Ανέκαθεν υπέθετα πως η Λίζα ήθελε να χωρίσω τη γυναίκα μου. Πέρασα πολύ χρόνο προσπαθώντας να καταλάβω για ποιον άλλο λόγο θα επέλεγε να είναι μαζί μου, αλλά όχι αρκετό χρόνο ρωτώντας την ίδια να μου πει τον πραγματικό λόγο για τον οποίο ήταν μαζί μου. Και ποιος ήταν ο λόγος αυτός; Το σεξ, μου απάντησε τελικά. Το διαφορετικό. Το *γούστο*. Κι όλα αυτά να σου τα λέει μια Αμερικανίδα, μια δημοσιογράφος, μια γυναίκα που δε διέθετε ούτε τη σεμνοτυφία των συμπατριωτισσών της ούτε την ηθική του επαγγέλματός της. Κανονικά δεν πρέπει να έρχονται έτσι τα πράγματα όταν απατάς τον άλλο. Κανονικά η Λίζα έπρεπε να εκδηλώσει αθεράπευτη εμμονή μαζί μου, σε στιλ *Ολέθρια σχέση*. Κανονικά έπρεπε να θέλει να γεννήσει το παιδί μου και να ονειρεύεται πως θα εξελισσόταν σε μια σούπερ μητριά, μια ψηλότερη, εξυπνότερη και πιο *πιπεράτη* εκδοχή της Αν. Αυτό που κανονικά δεν έπρεπε να κάνει ήταν να μου πετάξει στην ψύ-

χρα, λες και δεν έτρεχε τίποτα, εκεί που τσιμπούσαμε λίγο σουσί, ότι με εγκατέλειπε για τα μάτια ενός σχεδιαστή μαχαιροπίρουνων από το Λονδίνο, για έναν καθωσπρέπει μπούφο ονόματι Ντέιβ.

«Για όνομα του Θεού, δεν προτιμάει να τον φωνάζουν “Ντέιβιντ”»;» θυμάμαι να τη ρωτάω βήχοντας, μιας και είχα στραβοκαταπιεί.

«Όχι». Η Λίζα κάρφωσε τα ξυλάκια της στο κέντρο του γουασάμπι, σαν να μου κατέφερε δύο μαχαιριές κατάστηθα. «Είναι πολύ γλυκός».

«Όσο γι’ αυτό, είμαι σίγουρος. Με τέτοιο όνομα...»

«Έλα τώρα...» αποκρίθηκε εκείνη. «Ούτε κι εσύ διεκδικείς βραβείο πρωτοτυπίας με το “Ρίτσαρντ”». Αναστέναξε κι έκανε πέρα το σουσί της. «Σοβαρά τώρα... Θα μου πεις ότι δεν το περρίμενες;»

Το σαγόνι μου κρέμασε αντί άλλης απάντησης. «Μα καλά, πότε τον γνώρισες αυτό τον τύπο; Πότε πρόλαβες;»

«Εσύ είσαι παντρεμένος, Ρίτσαρντ. Κι εγώ διαθέτω άφθονο χρόνο».

Πλήρωσε εκείνη τον λογαριασμό και περπατήσαμε για λίγο δίπλα στον Σηκουάνα όση ώρα φλυαρούσε λέγοντας πώς τον γνώρισε, όταν έγραψε ένα άρθρο για κείνον για το ένθετο του *lifestyle* στη *Herald Tribune*. Λέγεται πως ήταν ο πρώτος σχεδιαστής κουζινικής τέχνης ο οποίος εισήγαγε τον συνδυασμό πλαστικού κουταλιού και πιρουνιού στα εστιατόρια της Αγγλίας που έστελναν φαγητό σε πακέτο, αν και η ακρίβεια του συγκεκριμένου ισχυρισμού αμφισβητούνταν εκείνο το διάστημα από έναν Νορβηγό πρωτοεμφανιζόμενο σχεδιαστή ονόματι Λαρς.

«Είναι αρκετά πιεσμένος αυτό τον καιρό», είπε η Λίζα έτσι όπως προσπαθούσε να στρώσει το κασκόλ της.

Όταν μια γυναίκα πάνω στην οποία έχεις κλάψει μετά το ερωτικό σας σμιξίμο γυρίζει και σου λέει πως σε εγκαταλείπει για χάρη ενός άντρα που υποτίθεται πως είναι διάσημος επειδή σκέφτηκε να ενώσει ένα κουτάλι κι ένα πιρούνι, περιμένεις την

ξεκαρδιστική ατάκα, περιμένεις να ακούσεις πώς ολοκληρώνεται το ανέκδοτο. Αυτό που δεν περιμένεις είναι να σου σκάσει και δεύτερο αστροπελέκι μόλις σου αποκαλύψει πως σε παρατάει σύξυλο για να πάει να παντρευτεί.

Όταν συνέβη αυτό, καθόμασταν ήδη στις όχθες του Σηκουάνα σ' ένα τσιμεντένιο παγκάκι, η τραχιά επιφάνεια του οποίου ήταν πασπαλισμένη με σπασμένα πράσινα γυαλιά, συνοδευόμενα από την ταγκή μυρωδιά των ούρων.

«Νόμιζα πως δεν σ' άρεσε ο γάμος», είπα. «Νόμιζα πως δεν πίστευες σ' αυτά τα πράγματα».

«Πώς τα φέρνει καμιά φορά η ζωή...» αποκρίθηκε εκείνη πετώντας με την άκρη του δαχτύλου της ένα κομματάκι γυαλί στο έδαφος. «Όλοι λένε πως όταν έρθει η κατάλληλη στιγμή, θα το καταλάβεις. Και είναι αλήθεια. Κάτι μέσα μου έκανε κλικ. Είναι μια πολύ ήρεμη αίσθηση, πραγματικά. Δεν έχει ούτε κατά το ήμισυ την ένταση που είχε με σένα».

Είχα μείνει να την κοιτάζω σαν χαμένος, γέροντας ελαφρά για να δω μήπως είχε ξεφυτρώσει κάποιο δαιμονικό κλειδί που την κούρδιζε ανάμεσα στις ωμοπλάτες της.

«Μου έχεις θυμώσει πολύ;» ρώτησε φέροντας την παλάμη μου στο πρόσωπό της. «Αφού το ήξερες πως αυτό που είχαμε δεν μπορούσε να κρατήσει για πάντα, όσο τέλειο κι αν ήταν». Φίλησε την εσωτερική πλευρά του χεριού μου με το απαίσιο στόμα της μισάνοιχτο, έτσι που το φιλή της ήταν υγρό. «Και ήταν πράγματι τέλειο». Άρχισε να φιλάει τα δάχτυλά μου. Εγώ τράβηξα το χέρι μου.

«Μιλάς σοβαρά».

Τα καστανά της μάτια μεγάλωσαν. «Ναι, σοβαρά», μου είπε. «Φεύγω. Μετακομίζω στο Λονδίνο σε δύο μήνες».

Κοίταξα σαν χαμένος τα αθλητικά μου παπούτσια. Κοίταξα σαν χαμένος τον Σηκουάνα.

«Είμαι τρελή για σένα», συνέχισε εκείνη. «Το ξέρεις. Μα αυτή η ιστορία πρέπει να λήξει. Αν το καθυστερούσα, μάλλον θα κατέστρεφα τη ζωή σου».

Μετρούσε είκοσι εννιά χρόνια, απέναντι στα τριάντα τέσσερα δικά μου, και δεν είχε ιδέα πως τον τελευταίο καιρό ήμουν αναγκασμένος να κοιμάμαι στον ξενώνα μέσα στο ίδιο μου το σπίτι, επειδή η ενέργεια με την οποία με κατέκλυζε εκείνη, αυτή η γαμημένη δίψα για ζωή, η λαχτάρα κάθε ώρα και στιγμή της κάθε μέρας να βρεθώ μέσα της, με είχε μετατρέψει σ' ένα όρθιο πτώμα στην οικογενειακή μου ζωή, πως υπήρχαν μέρες ολόκληρες που δεν μπορούσα καν να θυμηθώ τι έλεγα στην ίδια μου την κόρη την ώρα που περπατούσαμε μαζί έως το σχολείο· πως και πιστόλι να μου κολλούσες στον κρόταφο, δε θα μπορούσα να θυμηθώ τα ρούχα που φορούσε η γυναίκα μου την τελευταία εβδομάδα –ακόμα και χτες το βράδυ– πως έπινα παραπάνω απ' όσο παλιά κι έτρωγα λιγότερο απ' όσο παλιά και ποτέ μα ποτέ δε μου πέρασε από το μυαλό η σκέψη πως εμείς οι δύο είχαμε τελειώσει.

Κάπου εκεί έπεσε η αυλαία της ιστορίας μας – είδα τη Λίζα τέσσερις φορές ακόμα προτού φύγει για το Λονδίνο και δεν κάναμε έρωτα ποτέ ξανά. Έχοντας περάσει ούτε κι εγώ θυμάμαι πόσο καιρό που με έβαζε κάτω για δεύτερη δόση, ξαφνικά αισθανόταν άλλος άνθρωπος, σχεδόν πουριτανή, λόγω του αρραβώνα της. Είπε πως το είχε βγάλει από μέσα της, το κέρατο, και πως ανυπομονούσε πραγματικά να γίνει μια καλή και πιστή σύζυγος, λες και την περίμενε κάποια ιερή αποστολή, Θεέ μου.

Και ύστερα με άφησε. Με άφησε να αναρωτιέμαι αν ήθελα να γυρίσει κοντά μου ή αν τη μισούσα, με άφησε λέγοντάς μου πως δεν έπρεπε να επιχειρήσω να την ξανακερδίσω, αλλά εκείνη θα μπορούσε να διατηρήσει μια επαφή μαζί μου... Μια στο τόσο θα μπορούσε να μου γράφει. Με άφησε αντιμέτωπο με τη μητέρα του παιδιού μου, που απαιτούσε να τερματίσω ό,τι κι αν ήταν αυτό μου με μούδιαζε μέσα μου, και το γεγονός ότι δεν μπορούσα να το κάνω, το γεγονός ότι δε μου δόθηκε η επιλογή, το ότι δεν ήμουν εγώ εκείνος που αποφάσισε επιτέλους να σταθεί στο ύψος του και να δώσει ένα τέλος με έχει δυσκολέψει ακόμα περισσότερο να βρω τον δρόμο της επιστροφής στη ζωή μου.

Έτσι όπως τίναζα από πάνω μου τα αμέτρητα τρίμματα που είχαν σκαλώσει στο πουλόβερ μου και ετοιμαζόμουν να κατευθυνθώ στην γκαλερί, ένας άντρας που φορούσε μοβ αθλητικά μποτάκια κι ένα κίτρινο κράνος σταμάτησε δίπλα μου στο περίπτερο, καβάλα σ' ένα ταλαιπωρημένο σκούτερ.

«Ρίσαρντ!» φώναξε ανασηκώνοντας το προστατευτικό του προσώπου. «Καλά μού φάνηκε πως ήσουν εσύ!»

Πάνω που νόμιζα πως η διάθεσή μου δεν μπορούσε να χειροτερέψει, το υποβρύχιο που είχε αντικαταστήσει την καρδιά μου βούτηξε κάθετα. Σκούπισα τα βουτυρωμένα δάχτυλά μου πάνω στο τζιν παντελόνι μου και άπλωσα το χέρι για να συναντήσω το δικό του, σ' έναν συνδυασμό χειραψίας και γροθιάς.

«Πάτρικ...» είπα. «Πώς πάει;»

«Μια χαρά, μια χαρά! Ό,τι πήγαινα στο καινούργιο μου στούντιο, ξέρεις, στο Μπερσί... Μ' έπιασε κόκκινο εδώ δίπλα κι έλεγα: “Βρε, λες να είναι αυτός;” Χρόνια και ζαμάνια!»

«Το ξέρω, φίλε...» κατάφερα να πω, σηκώνοντας τους ώμους σαν να πρόσθεσα: *τι να κάνεις*. «Παιδί».

«Α, ναι; Κι εγώ». Έβγαλε το κράνος του. «Χαίρομαι που σε βλέπω! Όλο έλεγα πως, δεν μπορεί, κάπου θα σε πετύχαινα, μα... Δεν ξέρω. Από ταξίδια πώς πάει;»

«Λίγα πράγματα... Εσύ;» ρώτησα, προετοιμάζοντας τον εαυτό μου να εκνευριστεί με την όποια απάντηση σε οποιαδήποτε ερώτηση έκανα στη συνέχεια. «Νόμιζα πως είχες επιστρέψει στη Δανία. Λάθος έκανα;»

«Όχι. Γύρισα. Για έναν χρόνο. Αλλά από τη στιγμή που θα περάσεις από την Αμερική, τα πάντα φαντάζουν κάπως άκαμπτα. Δε συμφωνείς; Μόλις τέλειωσα με μια δουλειά που είχα στο Τέξας, μάλιστα, στο *Ballroom Marfa*, ξέρεις. Πήρα και τη σύζυγο. Το παιδί... Οπ, εδώ είμαστε!» είπε φέρνοντας το χέρι στην πίσω τσέπη. «Μόλις πέρασα από το τυπογραφείο, οπότε...» Περίμενε καθώς εγώ παρατηρούσα την αφίσα που βρέθηκα να κρατάω. «Ετοιμάζω μια έκθεση στο *Musée Bourdelle*. Περφόρμανς, όσο τρελό κι αν σου φανεί».

«Α, ναι;» είπα, νιώθοντας το στομάχι μου να σφίγγεται.

«Ναι, είναι αρκετά...» Ζύγιασε το βάρος του πάνω στο σκούτερ. «Μήπως έχει τύχει να διαβάσεις το *The Interrogative Mood*, του Πάντζετ Πάουελ;»

«Είναι ένα βιβλίο γεμάτο ερωτήσεις», συνέχισε μετά την αρνητική απάντησή μου. «Ένα μυθιστόρημα ερωτήσεων, για την ακρίβεια. Συνέχεια ερωτήσεις, η μια μετά την άλλη. Για παράδειγμα». Έβαλε το κράνος κάτω από το μπρότσο του. «Πρέπει να κουρευτεί ένα δέντρο; Η επιστροφή μπουκαλιών από αναψυκτικά για να εισπράξεις το αντίτιμο αποτελεί μέρος των όμορφων αναμνήσεων της παιδικής σου ηλικίας;»

«Τις έχεις μάθει απέξω;»

«Όχι!» είπε γελώντας. «Απλώς θυμάμαι μερικές, σκόρπιες. Κανόνισαν να πιάσω το παλιό στούντιο του *Bourdelle*, όπου θα βρισκομαι επί μία εβδομάδα καθισμένος με το βιβλίο. Θα μπορεί καθένας να έρχεται με τη σειρά και να κάθεται μαζί μου, κι εγώ θα συνεχίζω τις ερωτήσεις από κει όπου σταμάτησα με τον προηγούμενο. Τέλος πάντων», είπε δείχνοντας με ένα νεύμα την αφίσα. «Πρέπει να έρθεις! Είμαι πραγματικά ενθουσιασμένος με αυτήν τη δουλειά.»

«Ναι», αποκρίθηκα, περνώντας τον αντίχειρά μου πάνω από τον τίτλο. «Δεν ξέρω, μπορεί...»

«Λοιπόν, πρέπει να πηγαίνω, αλλά θα ήταν τέλεια αν μας δινόταν η ευκαιρία να βρεθούμε ξανά, να μου πεις κι εσύ τι έκανες. Ναι; Ξέρεις, θα μπορούσαμε να κανονίσουμε να παίξουν μαζί τα παιδιά μας!»

Του χαμογέλασα άψυχα. «Σοβαρά;»

«“Αν σε πλησίαζε κάποιος και σου έλεγε *Οδήγησέ με στη μουσική*, τι θα του απαντούσες;”»

Ανοιγόκλεισα τα μάτια μου. Το ίδιο έκανε κι εκείνος. Σήκωσε τους ώμους του.

«Είναι από την παράστασή μου.»

«Α!» έκανα, γελώντας με το ζόρι. «Καλό...»

Κατέβασε τσουλώντας το σκούτερ του ξανά στον δρόμο, με

τα μοβ αθλητικά μποτάκια του, επαναλαμβάνοντας ότι πραγματικά το εννοούσε. Να βρεθούμε για καφέ. Σύντομα.

Και ύστερα έφυγε. Ο ανυπόφορος Πάτρικ Μάντσεν, που ήταν τόσο γενναϊόδωρος και καλόκαρδος, ώστε ούτε να τον σιχαθώ δεν μπορούσα, αυτόν και την κοπιαρισμένη παράστασή του. Τον καιρό που σπούδαζε στη Σχολή Καλών Τεχνών του Ρόουντ Άιλαντ, είχε ασχοληθεί με το κινούμενο σχέδιο – για την αξιολόγησή του στο δεύτερο έτος τοποθέτησε στα ταριχευμένα κεφάλια τεσσάρων αγριογούρουνων αποσπάσματα της κινηματογραφικής εκδοχής της υπόθεσης *Ρόου εναντίον Γουέιντ*,* τα οποία ενεργοποιούνταν μόνο όταν περνούσε μια γυναίκα από μπροστά. Για την πτυχιακή του επεξεργάστηκε και χάραξε μια σειρά από τις φωτογραφίες του Γερμανού παππού του από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, έτσι ώστε να μπορούν να παιχτούν σε πικάπ. Οι ήχοι που έβγαιναν από τις φωτογραφίες ήταν ανατριχιαστικοί: στριγκοί και μακρόσυρτοι. Κέρδισε υποτροφία γι' αυτήν του τη δουλειά, την οποία χρησιμοποίησε προκειμένου να σπουδάσει ρομποτική και μηχανολογία στην Οσάκα, στην Ιαπωνία. Και τώρα ασχολιόταν με το περφόρμανς. Αν δεν είχα αισθανθεί αρκετά ξεπουλημένος όταν αποφάσισα να ετοιμάσω έκθεση με εύπεπτες ελαιογραφίες (σκηνές ιδωμένες μέσα από κλειδαρότρυπες; *Χριστέ μου*), σίγουρα αισθανόμουν έτσι τώρα.

Όταν έφτασα τελικά στην γκαλερί, βρήκα τον Ζουλιάν *comme d'habitude*, καθισμένο σ' ένα γραφείο κατάσπαρτο με χάρτινα κυπελάκια του εσπρέσο, με το αυτί κολλημένο στο τηλέφωνο. Πέταξα τη χαρτοσακούλα με το κρουασάν που του είχα αγοράσει στο γραφείο του και περίμενα να ολοκληρώσει τη συζήτηση.

---

* Υπόθεση η οποία αφορούσε το δικαίωμα της γυναίκας να αποφασίζει για το αν θα προχωρήσει σε έκτρωση. Κρίθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών, με την τελική απόφαση να εκδίδεται στις 22 Ιανουαρίου 1973. (Σ.τ.Μ.)

«*Tout à fait, tout à fait*». Έγνεφε καταφατικά, ενώ ταυτόχρονα με ευχαριστούσε για το κρουασάν, υψώνοντας τον αντίχειρά του. «Έχει πράγματι πολύ κίτρινο. Από παράθυρα πώς είστε στο σπίτι; Θα φέρνει πολύ περισσότερο στο πράσινο στο φυσικό φως».

Τίναξε ένα κέρμα των δέκα λεπτών προς το μέρος μου, για να πάρω έναν στιγμαίο καφέ από το αυτόματο μηχάνημα στο βάθος. Όσπου να επιστρέψω, είχε τελειώσει με το τηλεφώνημα και καταπιανόταν ήδη με το κρουασάν.

«Ο κόσμος έχει ένα θέμα με το κίτρινο. Έτσι και είναι έντονο το κίτρινο, φρικόζουν. Αυτοί οι ηλίθιοι θέλουν να κρεμάσουν έναν πίνακα ύψους πέντε μέτρων στην κουζίνα τους επειδή αγόρασαν ένα καινούργιο τραπέζι που... Τέλος πάντων». Έβαλε το χέρι στο συρτάρι του. «Ορίστε».

Είχα δύο γραμμата. Κρίνοντας από τον μανιακό γραφικό χαρακτήρα πάνω στον έναν φάκελο, μπορούσα να μαντέψω πως ήταν από τη μητέρα μου. Ο δεύτερος ήταν από τη Λίζα Μπίσοπ, τη γυναίκα που έκανε κουρέλια τις καρδιές Άγγλων.

«Χμμ...» έκανα την ώρα που καθόμουν για να ξεκινήσω με τον φάκελο που μου είχε στείλει η κυρία Χάντον, η μητέρα μου. Ποτέ δε μου έδωσε κάποια εξήγηση για ποιον λόγο συνέβαινε αυτό, αλλά η μητέρα μου εδώ και χρόνια μού έστελνε στην γκαλερί αλλόκοτα αποκόμματα ειδήσεων, καθώς και συνταγές. Τις καρτ ποστάλ τις έστελνε στο σπίτι μας, στη Ρου ντε λα Τομπ-Ισουάρ, αλλά ό,τι αλλόκοτο είχε να μου στείλει κατέληγε εδώ. Κάθε φορά που τη βλέπαμε στις γιορτές, έλεγα να τη ρωτήσω γιατί το έκανε. Ο παραλογισμός, όμως, της όλης κατάστασης είχε κάτι το γοητευτικό, που με ωθούσε να σιωπώ.

Τα αποκόμματα ειδήσεων και οι συνταγές σπάνια συνοδεύονταν από κάποιο προσωπικό σημείωμα, αν και μία στο τόσο σημείωνε στα πρόχειρα κάτι κάτω από την επικεφαλίδα. Ο συγκεκριμένος φάκελος μετέφερε διπλό περιεχόμενο: μια συνταγή για σούπα σταφυλιών με την επισήμανση *Τη δοκιμάσαμε!* κι ένα άρθρο από το τελευταίο φύλλο της *Sun*.

ΒΡΕΤΑΝΟΙ 45 ΛΕΠΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΛΕΘΡΟ*του Τζορτζ Πάσκοου-Ουάτσον*

Βρετανοί στρατιώτες και τουρίστες στην Κύπρο κινδυνεύουν με εξόπωση από πυραύλους που φέρουν κεφαλές βιολογικού πολέμου, τους οποίους προτίθεται να εκτοξεύσει το Ιράκ, όπως αποκαλύφθηκε χτες.

Οι πύραυλοι αυτοί μπορούν να πλήξουν το νησί της Μεσογείου εντός 45 λεπτών από τη στιγμή που ο δικτάτορας Σαντάμ Χουσεΐν θα διέτασε μια τέτοια επίθεση.

Και θα μπορούσαν να σπείρουν τον όλεθρο και την καταστροφή μέσω κεφαλών που θα μετέφεραν άνθρακα, αέριο μουστάρδας, σαρίν ή ρισίν.

Η έκτασης 50 σελίδων έκθεση, την οποία συνέταξαν οι επικεφαλής των Βρετανικών Υπηρεσιών Πληροφοριών, αναφέρει πως ο δικτάτορας έχει αφηφίσει την απαγόρευση που του επιβλήθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη, διατηρώντας έως και 20 πυραύλους τύπου Αλ Χουσεΐν, με μέγιστο βεληνικές 640 χιλιομέτρων.

Η έκθεση προσθέτει: οι πύραυλοι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν με συμβατικές, χημικές ή βιολογικές κεφαλές και είναι ικανοί να πλήξουν αρκετές χώρες στην περιοχή, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου.

Πετάξα τα αποκόμματα στον Ζουλιάν, ο οποίος ήταν ένθερμος οπαδός του γούστου της μητέρας μου.

«Το ήξερες εσύ αυτό το πράγμα;» ρώτησα.

«Τι; Ότι μπορείς να φτιάξεις σουπιά από σταφύλια;»

«Όχι, βρε μπουμπούνα. Για τη σύγκρουση λέω... Τι γνώμη έχεις;»

«Με κάνει να χαίρομαι που είμαι Γάλλος, αν θες να μάθεις».

Βούτηξα το χαρτί από τα χέρια του και αναζήτησα άλλο θέμα συζήτησης.

«Έπεσα πάνω σ' έναν παλιό μου φίλο από τη σχολή νωρίτερα», είπα έτσι όπως παρατηρούσα τον Ζουλιάν να ανοίγει το

καρéné των επιταγών. «Περίεργος τύπος, ακτιβιστής. Αλλά ασχολείται πλέον με το περφόρμανς».

«Χμμ...» έκανε εκείνος, συνεχίζοντας να ασχολείται με διάφορα πράγματα παράλληλα.

«Πουλάει καθόλου;»

«Το περφόρμανς;» Υπέγραψε την επιταγή και την έβαλε μέσα στον πορτοκαλί και λευκό φάκελο που πάνω του έφερε το σήμα της μοναδικής εταιρείας τηλεπικοινωνιών στη Γαλλία. «Καθόλου».

«Το δικό του θα πουλήσει».

«Τι κακοκεφιές είναι αυτές, Χάντον; Μήπως θες το κρουασάν μου;»

«Όχι...» Αναστέναξα, σπρώχνοντας ελαφρά το γραφείο για να κάνω πίσω. «Απλώς σκεφτόμουν... Κάτι πρέπει να κάνω, να ταράξω τα νερά».

«Δηλαδή σαν αυτό;» ρώτησε δείχνοντας με ένα νεύμα το άρθρο που κρατούσα στα χέρια. «Θάνατος και καταστροφή; Κάτι που να φέρνει σε περφόρμανς;»

Σταύρωσα τα μπράτσα μου. «Κοίτα... Ναι».

«Μήπως θα ήταν εύκολο να κάναμε ένα μόνο πράγμα κάθε φορά;» Άπλωσε το χέρι πίσω του, για να πιάσει έναν καφέ φάκελο που ήταν ακουμπισμένος σε επικίνδυνα μικρή απόσταση από ένα βάζο. «Σε φώναξα εδώ για να σου πω ευχαρίστια πράγματα, κι εσύ μου έφερες αυτό». Έδειξε με μια χειρονομία γενικά προς τη μεριά του προσώπου μου. «“Η μπλε αρκούδα” πουλήθηκε. Δέκα χιλιάδικα».

Ένωσα την καρδιά μου να γλιστράει στα πλευρά μου σαν κάτι που δεν είχα χωνέψει καλά. Αισθανόμουν ένα ελαφρύ βουητό στα αυτιά μου, ενώ οι κόγχες των ματιών μου ήταν βαριές, θαρρείς και είχα φάει γροθιά. Είχα καταφέρει να πείσω τον εαυτό μου ότι κανένας δε θα ήθελε τον συγκεκριμένο πίνακα, πως, ακριβώς όπως οι καλοπροαίρετοι επισκέπτες τους μήνες μετά τη γέννηση της Καμιλ, κανένας δε θα μπορούσε να «πιάσει» το νόημά του, πως τελικά ο πίνακας θα έβρισκε τον δρόμο της επιστροφής στο σπίτι.

«Ριτς;» είπε ο Ζουλιάν καθώς μου έδινε τον φάκελο. «Πουλήθηκε! Άκουσες;»

«Α, ναι...» έκανα, σαστισμένος. «Καλό αυτό. Τέλεια».

«Ένα περίεργο πράγμα, τώρα που το σκέφτομαι, μιας και κατέληξε σε συμπατριώτη σου... Σε κάποιον Λονδρέζο. Πρέπει να πέρασε και από την έκθεση, απ' ό,τι κατάλαβα. Κομματάκι αλλόκοτος... Ξέρεις, μπλα μπλα μπλα, δώρο για την αρραβωνιαστικιά του, μπλα μπλα μπλα, για το σπίτι τους. Μιλάμε, είναι κάτι άνθρωποι που δε βάζουν γλώσσα μέσα τους με καμία δύναμη. Τον άκουσα να φλυαρεί για τη διαρρύθμιση του σπιτιού, τα παιδιά τους, το μοντέρνο χαλί στο...»

Έσκισα τον φάκελο όση ώρα ο Ζουλιάν συνέχιζε να λέει τα δικά του. Το συμβόλαιο ανέφερε πως «Η μπλε αρκούδα» είχε πουληθεί σε κάποιον Ντέιβ Λέισι, κάτοικο Λονδίνου.

«Είπε συγκεκριμένα ότι αγόρασε τον πίνακα για την αρραβωνιαστικιά του;» ρώτησα υψώνοντας το κεφάλι.

«Ή τη σύντροφό του. Γιατί;»

Η καρδιά μου σφίχτηκε. «Η Λίζα μετακόμισε στο Λονδίνο. Η Λίζα έχει αρραβωνιαστικό».

Ο Ζουλιάν γύρισε τα μάτια προς τα πάνω. «Τι να σου πω... Τον τύπο δεν τον λένε Λίζα». Έδειξε το συμβόλαιο. «Ντέιβ τον λένε».

«Μα αυτό ακριβώς προσπαθώ να σου εξηγήσω», αποκρίθηκα περνώντας τον δείκτη μου γύρω από τη σφραγίδα ταχυδρομείου στο τελευταίο γράμμα που μου έστειλε η Λίζα. «Έτσι τον λένε. Μη μου πεις ότι την προσκάλεσες στην έκθεση;»

«Αν την προσκάλεσα; Ρίτσαρντ, σύνελθε! Όχι, δεν την προσκάλεσα στα εγκαίνια της έκθεσής σου, επειδή, ξέρεις, σκέφτηκα πως θα ερχόσουν με τη γυναίκα σου. Λοιπόν, είναι περίεργη σύμπτωση, το δέχομαι, αλλά μίλησα κάμποση ώρα με τον τύπο και είμαι μάλλον βέβαιος πως η “αρραβωνιαστικιά” του δε θα εμφανιστεί στην εκκλησία με νυφικό».

«Μα οι γάμοι ομοφυλόφιλων δεν έχουν νομιμοποιηθεί στην Αγγλία!» διαμαρτυρήθηκα, ενώ στο μυαλό μου προσπαθούσα

να χωρέσω τους λόγους για τους οποίους θα αγόραζε η Λίζα ένα δικό μου έργο, και μάλιστα το συγκεκριμένο.

«Ο τύπος όλη την ώρα μού μιλούσε για μαξιλαράκια. Δε νομίζω πως είναι ο άνθρωπος για τον οποίο μιλάς εσύ. Αλλά και να ήταν, ο πίνακας πουλήθηκε, καλέ μου... Γίνεται να χαρούμε; Να πάμε παρακάτω; Η έκθεση ήταν μεγάλη επιτυχία για σένα. Τι θα γίνει; Θα το διαβάσεις αυτό καμιά ώρα;»

Κοίταξα το γράμμα που έστειλε η Λίζα, αυτό που κρατούσα στα χέρια μου. Έγνεψα αρνητικά, όχι.

«Όπως αγαπάς. Βασανίσου. Αυτή η ιστορία έχει λήξει, αλλά δεν έχει κλείσει. Α, και κάτι ακόμα... Λέω να πάρω βοήθό». Ελευθέρωσε έναν μπλε φάκελο θαμμένο κάτω από μια στοίβα χαρτιά και μου τον έδωσε. «Ποια, όμως; Έλεγα να καταλήξω σ' εκείνη τη νεαρή, την Μπερενίς. Κοίτα... Είναι από την Τουλούζ». Μου υπέδειξε με ένα μολύβι ένα σημείο του βιογραφικού.

«Συμπεριέλαβε και φωτογραφία; Επιτρέπεται αυτό;»

«Σκεφτόμουν λοιπόν», είπε εκείνος προσπερνώντας το σχολιό μου, «πως με τέτοιο όνομα θα είναι πολύ βολικός χαρακτήρας. Οι κοπέλες από τα νοτιοδυτικά είναι κάπως βαρετές, ξέρεεις, αλλά φιλότιμες. Δεν καταλήγουν ψηλομύτες όπως οι Παριζιάνες. Ας πούμε, δε θα κάνει λες και την έπιασε υστερία έτσι και της ζητήσω να στείλει ένα φαξ».

«Δεν μπορώ να το συζητήσω τώρα», αποκρίθηκα ενώ σηκώνομουν κρατώντας τα γράμματα. «Πρέπει να σκεφτώ».

«Εντάξει, σύμφωνοι, δεν υπάρχουν και πολλά να συζητήσουμε. Ο πίνακας ήταν προς πώληση, πουλήθηκε. Έτσι πηγαίνουν αυτά τα πράγματα, Ρίτσαρντ».

«Ναι, ευχαριστώ».

Σηκώθηκε και με αγκάλιασε, φιλώντας με πεταχτά και στα δυο μάγουλα.

«Πήγαινε κάπου την Αν για φαγητό. Γιορτάστε το». Μια ματιά στην έκφρασή μου ήταν αρκετή για να αποσύρει την πρότασή του. «Ή, καλύτερα, περίμενε να πουληθεί ο επόμενος. Θα το δεις. Όλοι θα φύγουν. Προσπάθησε να το χαρείς. Εντάξει; Ζήσε το παρόν».

Με συνόδεψε ως την ψηλή γυάλινη πόρτα της γκαλερί. Στο πεζοδρόμιο, ακριβώς στα δεξιά του κτιρίου, ένα μικρό τσιουάουα, που δεν το πρόσεχε κανένας, αμολούσε μια κουράδα.

«Ρίξε ένα τηλέφωνο έτσι και δοκιμάσεις εκείνη τη συνταγή», είτε ο Ζουλιάν καθώς άνοιγε την πόρτα. «Λατρεύω στιδήποτε έχει σταφύλι!»

Είχα ένα πόστο κοντά στην *Premier Regard* όπου μου άρεσε να διαβάζω τα γράμματα που έστελνε η Λίζα. Μακριά από το σπίτι μου, αλλά κοντά στην γκαλερί, εκεί μπορούσα να ξεγελάω τον εαυτό μου, δήθεν πως διάβαζα επαγγελματική αλληλογραφία: την επιστολή κάποιου θαυμαστή. Μπροστά από τον Ναό του Αγίου Σουλπικίου υπάρχει μια μικρή πλατεία με ένα σιντριβάνι στο κέντρο που έχει χρόνια να λειτουργήσει. Στη βόρεια πλευρά της πλατείας υπήρχαν κάτι τσιμεντένιες μπάρες που ανεβοκατέβαιναν και χώνονταν μέσα στο πεζοδρόμιο όταν έπρεπε να περάσει κάποιο όχημα σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης ή όταν γινόταν κάποια κηδεία – οπότε, σ' αυτή την περίπτωση, το όχημα έκτακτης ανάγκης ήταν νεκροφόρα. Το να διαβάζω τα γράμματα έξω, στην πλατεία, περιτριγυρισμένος από νταντάδες, ζητιάνους και καλόγριες, με βοηθούσε να μετριάζω τη σημασία της ύπαρξής τους. Ήμουν απλώς ένας άντρας καθισμένος σ' ένα κωνικό κατασκεύασμα που άνοιγε ένα γράμμα. Δεν είναι κακό να διαβάζεις γράμματα! Η αλήθεια, όμως, ήταν πως εφόσον η Λίζα εξακολούθουσε να μου γράφει, ο Ζουλιάν είχε δίκιο: η σχέση μας είχε λήξει, αλλά δεν είχε κλείσει.

Συνήθως προσέγγιζα αυτές τις συνεδρίες ανάγνωσης με έναν σχεδόν παιδικό ενθουσιασμό, αλλά εκείνη τη μέρα αισθανόμουν ανήσυχος. Η τυχαία συνάντηση με τον Πάτρικ είχε σβήσει τα τελευταία αποκαϊδία της καλλιτεχνικής μου αυτοεκτίμησης, «Η μπλε αρκούδα» είχε πουληθεί – ένα λάθος το οποίο δεν μπορούσε να αναιρεθεί – και πιθανόν να είχε καταλήξει στην τέως ερωμένη μου, με αποτέλεσμα να αισθάνομαι ότι πλησίαζα στο τέ-

λος τόσο της δημιουργικής όσο και της οικογενειακής ζωής μου.

Η Λίζα ποτέ δεν είχε ζηλέψει την Αν-Λορ. Εγωίστρια ήταν, όπως και επιπόλαιη, αλλά εκδικητική όχι. Δεν είχε κανέναν απολύτως λόγο να προχωρήσει σε μια κίνηση τόσο ύπουλη όσο το να αγοράσει έναν πίνακα τον οποίο είχα φιλοτεχνήσει για την έγγκο σύζυγό μου. Ταυτόχρονα, όμως, οι συμπτώσεις φάνταζαν υπερβολικά πολλές. Ένας αγοραστής από το Λονδίνο. Ένας αγοραστής ονόματι Ντέιβ.

Η Λίζα κι εγώ εξακολούθησαμε να βλέπομαστε το διάστημα που ολοκλήρωνα τους πίνακες για την έκθεση στην *Premier Regard* – την ενθουσίαζε η όλη ιδέα, αποδίδοντας μεγαλύτερη σημασία στα κλειδιά ως αντικείμενα απ' ό,τι εγώ. Την ώρα που η Αν λίγο έως πολύ έκανε τα στραβά μάτια για το διετές πέρασμά μου από την εμπορική ζωγραφική, αντιμετωπίζοντάς το με την ανοχή που θα επιδείκνυε κανείς απέναντι σ' ένα μικρό παιδί το οποίο είναι αποφασισμένο να σου παρουσιάσει θεατρική παράσταση, στη Λίζα άρεσαν πραγματικά οι πίνακες με τα κλειδιά. Με βοήθησε να αισθάνομαι ότι δεν ξεπουλιόμουν τόσο όσο έδινα την ευκαιρία στο κοινό να έρθει σε επαφή με μια σειρά εμπειριών με τις οποίες μπορούσε να ταυτιστεί. Βλέποντάς τα ως κάτι περισσότερο από ένα κομμάτι μετάλλου που τοποθετείται μέσα σε μια κλειδαριά, η Λίζα με έκανε να σκεφτώ το πέρασμα που σου παρέχουν τα κλειδιά σε μέρη όπου δεν μπορείς να φτάσεις με τη βοήθεια ενός κλειδαρά ή μέσα από έναν φάκελο με γραμματόσημο και το πώς η αφαίρεση των κλειδιών σε ορισμένες περιπτώσεις σου στερεί την πρόσβαση στο πραγματικά σωματικό: κοιλιές, γλουτούς, κλειστά βλέφαρα, δάχτυλα. Υπόψη, αυτήν τη μικρή διάλεξη μου την έκανε ξέι εβδομάδες προτού ζητήσει να της επιστρέψω το κλειδί του διαμερισμάτός της, επειδή επρόκειτο να παντρευτεί και να μετακομίσει, έτσι ξαφνικά. Ενώ καθόμουν στο κρύο τσιμέντο, αναθεώρησα την άποψή μου για τον χαρακτήρα της. Ίσως τελικά ήταν αρκετά ύπουλη ώστε να ενορχηστρώσει την αγορά της «Αρκούδας».

Το χαρτί αλληλογραφίας που χρησιμοποιούσε η Λίζα ήταν

κίτρινο στο χρώμα των λουλουδοπέταλων, με το όνομά της σταμπρισμένο σε πράσινο χρώμα. Αυτά τα χαρτιά ανέκαθεν μου έδιναν την εντύπωση της πλουτοκρατίας, ήταν ξένα προς τον χαρακτήρα της. Ούτε καν η σύζυγός μου δεν είχε χαρτιά αλληλογραφίας με το μονόγραμμά της, κι ας είχε κοτζάμι Ντε μπροστά από το πατρικό της.

18 Σεπτεμβρίου 2002

Καλέ μου Ρίτσαρντ,

Ξεκινούσε το γράμμα, όπως και τα περισσότερα γράμματα με αποδέκτη εμένα.

Έχουν περάσει επτά εβδομάδες από τη στιγμή που έφτασα στο Λονδίνο. Δεν είναι απίστευτο; Ακόμα δεν έξω ξεπακετάρει όλα τα πράγματά μου, κυρίως ασχολήθηκα με το υπνοδωμάτιο και την κουζίνα, την οποία ο Ντέιβ με άφησε να αλλάξω. Σκοπεύω να χρησιμοποιήσω πολύ λευκό πλακάκι, ακόμα και για τους τοίχους, όπως σ' εκείνο το εστιατόριο στη Στοκχόλμη που σου είχα αναφέρει. Θυμάσαι;

Σε σκέφτομαι συχνά και αναρωτιέμαι αν είσαι εντάξει. Ήσουν σε πολύ άσχημη κατάσταση όταν έφυγα από το Παρίσι. Πανικόβλητος. Πιεσμένος. Φαντάζομαι πως εξακολουθείς να είσαι πολύ θυμωμένος μαζί μου που έφυγα, αλλά κάποια μέρα θα συνειδητοποιήσεις πόσο άχρηστο συναίσθημα είναι ο θυμός. Ειλικρινά, αυτό που προσπαθούσες να διατηρήσεις σε ό,τι είχε να κάνει με μας τους δύο θα είχε εξανεμιστεί πάνω στην προσπάθεια. Μη γίνεις σαν κι εκείνους τους ομογενείς που νομίζουν ότι οι καλλιτέχνες πρέπει να υποφέρουν προκειμένου να είναι δημιουργικοί! Υπάρχουν έναν σωρό από δαύτους στο Παρίσι. Όλοι τους έχουν αρχές φαλάκρας και φορούν σκούρα μπλε ναντικά πουλόβερ, και τώρα που το σκέφτομαι, πολλοί από αυτούς ακούνε στο όνομα Γκρεγκ.

Τέλος πάντων. Όταν σπούδαζα στο πανεπιστήμιο, είχα

έναν καθηγητή δημιουργικής γραφής ο οποίος μου είπε πως η συγγραφή θα πρέπει να είναι διασκεδαστική. Εκείνο τον καιρό δεν τον πίστευα (διάβαξα πολύ Πλαθ), αλλά είναι αλήθεια πως από τη στιγμή που άρχισα να εργάζομαι, είχα ελάχιστο χρόνο να γράφω για μένα. Όταν αποφάσισα τελικά να το επιχειρήσω, συχνά σκεφτόμουν: τι κρίμα που δεν είναι διασκεδαστικό... Ώσπου άλλαξα κάπως τον τόνο μου. Τώρα που το θυμήθηκα! Απ' ό,τι φαίνεται, η Independent θα δημοσιεύσει τη στήλη με θέμα το ντιζάιν που τους πρότεινα. Το πιστεύεις πως έδωσαν τη δουλειά σε Αμερικανίδα; Παραδόξως, πληρώνουν καλά!

Προσπαθώ να δουλεύω πάνω σε δικές μου ιδέες δύο φορές την εβδομάδα, ενώ τα Σαββατοκύριακα κατεβαίνω στην πόλη και βγάζω φωτογραφίες. Ή πηγαίνω στην εξοχή για να βγάλω φωτογραφίες. Ο Ντέιβ είναι πολύ οργανωμένος και με εμπνέει να οργανωθώ κι εγώ. Κάθε πρωί ξυπνάει, πίνει σκέτο καφέ, διαβάζει ένα με δύο άρθρα και ύστερα κλείνεται στο γραφείο του έως τις πέντε το απόγευμα, οπότε κατεβαίνει και πίνει ένα τσάι. Συνεχίζει επί μια δυο ώρες, ώσπου να ολοκληρώσει τη δουλειά της μέρας. Ανατρίχιασες ή ακόμα; Ξέρω πόσο πολύ σιχαίνεσαι τη ρουτίνα. Η δική του δημιουργική διαδικασία βασίζεται στην οργάνωση. Αλλά σημαίνει αυτό πως είναι βαρετή; Δεν ξέρω, αυτό χωράει συζήτηση· πάντως θα σου πω κάτι, Ρίτσαρντ: η σταθερότητα –όταν συνδυάζεται με την κατάλληλη δόση αγάπης, σεβασμού και πάθους (με μια νότα σεξ!)- είναι καλύτερη απ' ό,τι νομίζεις. Ελπίζω, για το δικό σου καλό, να έχεις μάθει πλέον να ζεις τη ζωή σου λίγο καλύτερα. Ίσως θα άξιζε να δοκιμάσεις να κόψεις το αλκοόλ για ένα διάστημα. Ίσως δοκίμαζες να παραμείνεις πιστός! :-)

Είμαι εντυχισμένη, Ρίτσαρντ. Εσύ;

Σε σκέφτομαι πάντα,
Λίτσα

Όπως συνέβαινε πάντα με τα γράμματά της, μόλις ολοκληρώνα την ανάγνωσή τους, έμενα να αισθάνομαι κάτι σαν ναυτία από τα αλληλοσυγκρουόμενα συναισθήματα. Ευχαρίστηση επειδή μου είχε γράψει και απογοήτευση επειδή τα γράμματά της ποτέ δεν περιλάμβαναν αυτό που πραγματικά επιθυμούσα: την ομολογία πως της έλειπα και πως είχε κάνει λάθος που με εγκατέλειψε, πως με ήθελε ξανά στη ζωή της.

Αν είχα στο χέρι αυτό το ανύπαρκτο γράμμα, θα μπορούσα να ανακτήσω ένα μέρος της αξιοπρέπειάς μου και του ελέγχου της κατάστασης. Θα μπορούσα να της απαντήσω «όχι». Αλλά αυτό που συνέβαινε με τα *πραγματικά* γράμματα, με αυτές τις περιγραφές του αρραβωνιαστικού της, που έπινε καφέ και τσάι, με τα λευκά πλακάκια της καινούργιας της ζωής, ήταν ότι κατέληγα να ζηλεύω και να αφαιρούμαι. Ήταν πολύ πονηρό εκ μέρους της, στ' αλήθεια: επειδή τα γράμματα με άφηναν με την αίσθηση του ανεκπλήρωτου σε σχέση με τα όσα μου πρόσφεραν, εγώ εξακολουθούσα να τη θέλω.

Έπρεπε να ζητήσω από τη Λίζα να πάψει να μου γράφει, αλλά δεν είχα το θάρρος να το κάνω. Πώς θα ήταν το μέλλον χωρίς τις σποραδικές αποδείξεις ότι η γυναίκα αυτή είχε υπάρξει; Ότι, για μια φευγαλέα στιγμή, είχε ανταποδώσει τη λατρεία μου; Το χρωστούσα στην Αν-Λορ να διακόψω κάθε επικοινωνία με τη Λίζα. Της το είχα υποσχεθεί. Αλλά είχα ανάγκη –πραγματική ανάγκη– αυτή την κρυφή γραμμή επικοινωνίας με κάτι προσωπικό. Κάποια μέρα, σύντομα, θα επικοινωνούσα με τη Λίζα και θα της ζητούσα να πάψει να μου γράφει. Εν τω μεταξύ, όμως, παράλληλα με τις υπόλοιπες βελτιώσεις που έπρεπε να επιφέρω στον γάμο μου, έπρεπε να βρω και τη στοιχειώδη αξιοπρέπεια να πω στη γυναίκα μου πως «Η μπλε αρκούδα» είχε πουληθεί.

3

Σαφώς και δεν μπορώ να κατηγορήσω το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα για τα προβλήματα που αντιμετωπίζω στον γάμο μου. Μάλιστα θα έλεγα πως οι Γάλλοι σε διευκολύνουν σε σχεδόν προκλητικό βαθμό να έχεις προσωπική ζωή από τη στιγμή που θα γίνεις γονιός. Οι επιχορηγούμενες από το κράτος θέσεις στον παιδικό σταθμό της γειτονιάς αποτελούν δικαίωμα κάθε πολίτη, ενώ και το δημόσιο σχολείο είναι δωρεάν. Η καφετέρια σερβίρει τυριά, τα μαθήματα διαρκούν έως τις 4:30 το απόγευμα (χωρίς να συνυπολογίζουμε τις επιπλέον δραστηριότητες), και τα περισσότερα σχολεία εφαρμόζουν εξαήμερο πρόγραμμα, με ημιαργίες τις Τετάρτες για τους μαθητές του δημοτικού και τα Σάββατα επίσης, από τη στιγμή που τα παιδιά σου πάνε στο γυμνάσιο. Πολύ σωστά καταλάβατε: σε τέσσερα χρόνια η κόρη μου θα έχει σχολείο τα Σάββατα, από τις 9 το πρωί έως την ώρα του μεσημεριανού. Οπότε, ναι, θεωρητικά τουλάχιστον αυτό σημαίνει πως θα μπορούσε κανείς να οργανώσει μια μικρή απόδραση για το Σαββατοκύριακο εφόσον καταφέρει να βρει άνθρωπο να προσέχει το παιδί, αλλά ταυτόχρονα σημαίνει πως θα μπορούσε κανείς να επιχειρήσει κάτι πραγματικά τολμηρό τις Παρασκευές, όπως, για παράδειγμα, να κατεβάσει μερικά ποτηράκια γλυκό κρασί.

Υπάρχουν φορές που σκέφτομαι ότι δε θα ζούσα στη Γαλλία αν δεν είχα παντρευτεί μια ντόπια, αλλά κατά πάσα πιθανότητα αυτό δεν είναι αλήθεια. Πέρασα δύο χρόνια σε πρόγραμμα ανταλλαγής φοιτητών στη Σχολή Καλών Τεχνών του Παρισιού και δύο ακόμα χρόνια στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα ζωγραφικής στη Σχολή Καλών Τεχνών του Ρόουντ Άιλαντ, στο Πρόβιντενς, και παρότι το διασκέδασα περισσότερο στην Αμερική, η τσέπη μου δε θα σήκωνε με τίποτα να μου βάλουν σε γύψο έναν σπασμένο καρπό, ενώ δεν υπήρχε καμία περίπτωση να σκάσω τα ποσά που πληρώνουν αυτοί οι άνθρωποι για τις ανώτερες σπουδές των παιδιών τους. Αν η Αν κι εγώ αρπαζόμασταν ήδη για το θέμα των διακοπών μας, βασιζόμενοι στο αξιοπρεπέστατο εισόδημά της ως δικηγόρου και στο λιγότερο αξιοπρεπές δικό μου ως καλλιτέχνη, με την κόρη μας να πηγαίνει σε δωρεάν σχολείο που της σεβρίρει πάπια στην κατσαρόλα και εκλεκτά τυριά πριν από την ώρα για τον υπνάκο της, ούτε που θέλω να σκέφτομαι τι θα συνέβαινε έτσι κι έπρεπε να σκάμε πενήντα χιλιάδικα τον χρόνο για να χουφτώνει την Καμ επάνω σ' ένα τραπέζι του μπιλιάρδου τίγκα στα πλαστικά ποτήρια κάποιος πανηλίθιος που θα άκουγε στο όνομα Τσακ.

Κι όμως. Κι όμως. Είναι φορές που αισθάνομαι πως η Αν κι εγώ χάσαμε κάτι που ήταν ουσιώδες για τη σχέση μας –για μας τους ίδιους– όταν φύγαμε από την Αμερική. Εκεί ήμασταν ξένοι που σπουδάζαμε σε μια ομολογουμένως αλλόκοτη χώρα, τα ήθη και τα έθιμα της οποίας δεν έπαψαν στιγμή να μας τροφοδοτούν με υλικό για να αστείευόμαστε μεταξύ μας. Τα πάντα μάς ενθουσίαζαν. Ήμασταν ανέμελοι και πομπώδεις. Η Αν άρχισε να κάνει μαθήματα μπαλέτου χιπ χοπ και να φοράει λινές καμπαρντίνες. Συγκέντρωνε αποθέματα σαλιγκαριών σε κονσέρβα στο ντουλάπι των τροφίμων και άδεια κελύφη στον καταψύκτη «για κάθε ενδεχόμενο». Τα Σαββατοκύριακα στη Βοστώνη με έβαζε να στέκομαι σε πολυσύχναστα μέρη, ώστε να της πω στη συνέχεια αν συμφωνούσα μαζί της ως προς το πόση καθαριότητα μύριζαν οι άνθρωποι. «Λες και είναι μάνγκο...» συνή-

θιξε να λέει. «Οι Αμερικανίδες πάντα μυρίζουν σαν φρούτα».

Εν τω μεταξύ ήταν η καλύτερη κριτικός μου. Όντας εξίσου –αν όχι περισσότερο– ταλαντούχα με μένα στην εικονογράφηση, διέθετε έναν έμφυτο μηχανισμό αναγνώρισης της δηθενιάς, ο οποίος λειτούργησε σαν βαρόμετρο για την πτυχιακή μου έκθεση: μια διαδραστική σειρά από ρωσικές κούκλες της ποπ κουλτούρας που απεικόνιζε την άνοδο ή την πτώση των διαφόρων μορφών του πολιτισμού μας. Για παράδειγμα, σ' ένα από τα σκηνικά η μεγαλύτερη κούκλα αναπαριστούσε μιαν Αμερικανίδα γυναίκα να εργάζεται σε εργοστάσιο στη διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου. Ακριβώς από κάτω η εικόνα ενός γκαράζ δύο θέσεων, ακολουθούμενη από μια χάρτινη συσκευασία γάλακτος και ύστερα ένα καλαμπόκι. Η μικρότερη κούκλα αναπαριστούσε τη Μάρθα Στιούαρτ. Σ' ένα άλλο σετ είχα βερνικώσει αποκόμματα εφημερίδων με απεργούς συνδικαλιστές σε όλη τη Βρετανία, και από κάτω υπήρχε μια εικόνα ενός αεροσκάφους τύπου Gloster, βρετανικής κατασκευής, και ούτω καθεξής, ενώ ακολουθούσαν διάφορες εικόνες της άλλοτε κραταιάς βρετανικής κατασκευαστικής βιομηχανίας, ώσπου κατέληγες σε μια μικρή κούκλα που αναπαριστούσε τη Μάργκαρετ Θάτσερ.

Τον πρώτο καιρό μετά τη μετακόμισή μας στο Παρίσι εγώ εξακολουθούσα να ασχολούμαι με αυτού του είδους τον πολιτικό σχολιασμό της ποπ κουλτούρας – ή, πιο σωστά, *προσπαθούσα να ασχοληθώ όταν δεν άλλαζα πάνες και δεν έτρεχα στο σουπερμάρκετ να αγοράσω υπερβολικά ώριμες μπανάνες*. Κάποιες φορές, όμως, κουράζεσαι σ' αλήθεια να υποκρίνεσαι. Είναι όπως όταν πιάνεις κουβέντα περί ανέμων και υδάτων με τον άγνωστο που έχουν βάλει να καθίσει δίπλα σου στο δείπνο έπειτα από κάποιον γάμο. Όσπου να σερβίρουν τα ορεκτικά και τον πρώτο γύρο ποτών, του δίνεις και καταλαβαίνει, κανένα πρόβλημα, αλλά όταν εμφανίζεται το κοτόπουλο Μαρσάλα –πηχτό και ξαναζεσταμένο– σκέφτεσαι: Θεέ μου, δεν έχω να πω τίποτε άλλο. Χωρίς να συνειδητοποιήσω τι έκανα, έβαλα στον αυτόματο πιλότο τα πάντα. Την τέχνη μου. Τη γυναίκα μου.

Προς τιμήν της, η Αν ποτέ δε ζήτησε να αρχίσω να ασχολούμαι με πιο συμβατικά θέματα. Μόνος μου πίεσα τον εαυτό μου. Ή, καλύτερα, ένιωσα την πίεση να έρχεται από την πλευρά της οικογένειας της Αν και μεταμόρφωσα αυτή την κατάσταση σε πίεση που ο ίδιος ασκούσα στον εαυτό μου. Εν τω μεταξύ η Αν εξακολούθωσε να διαβάζει για τις απαραίτητες εξετάσεις που θα της επέτρεπαν να ασκήσει το επάγγελμα της δικηγόρου στην Ευρώπη. Αν εξαιρέσουμε κάποια μικροποσά που κέρδιζα πουλώντας πίνακες σε ομαδικές εκθέσεις και τη γελοία αμοιβή που εξασφάλιζα με την ώρα από μια μεταφραστική δουλειά που μου βρήκε ο μεσιέ Ντε Μπουριζό στην εταιρεία του, χρήματα ουσιαστικά δε βγάζαμε. Α, ναι, θα βγάζαμε σύντομα ή, πιο σωστά, η Αν θα έβγαζε, αλλά στην αρχή μάς συντηρούσαν οι γονείς της, σε σημείο μάλιστα ώστε να δώσουν εκείνοι την προκαταβολή για το σπίτι μας.

Λοιπόν, μιας και είχα γεννηθεί στα κατώτερα μεσαία στρώματα στο Χέμελ Χέμπστεντ, αυτού του είδους τα λούσα κανονικά δεν έπρεπε να μου αρέσουν καθόλου. Και, στην αρχή τουλάχιστον, δε μου άρεσαν. Η Αν κι εγώ θεωρούσαμε πως ήμαστε συναγωνιστές, με καλές σπουδές και το μυαλό μέσα στο κεφάλι, σύμφωνοι, αλλά, και πάλι, ατρόμητοι. Θέλαμε να κάνουμε κάποια πράγματα με τον δικό μας τρόπο. Έως τότε δεν είχαμε χρειαστεί τη βοήθεια κανενός και δεν καταλαβαίναμε γιατί να τη χρειαστούμε στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Όλα αυτά άλλαξαν μόλις αρχίσαμε να βλέπουμε τα διαμερίσματα που μπορούσαν να μας εξασφαλίσουν οι λιγοστές οικονομίες μας: άψυχες γκαρσονιέρες στον έκτο όροφο άχαρων κτιρίων, σε γειτονιές όπου δε θα ήθελες να κυκλοφορείς μόνος σου τη νύχτα, κι όλα αυτά την ώρα που η Αν ήταν έγκυος στον έβδομο μήνα. Σ' ένα τέτοιο διαμέρισμα δε θα μπορούσα να αποθηκεύσω τα υλικά ζωγραφικής, πόσο μάλλον να επιχειρήσω να ζωγραφίσω, ενώ η Αν άρχισε να έχει εφιάλτες, φανταζόταν πως είχε παγιδευτεί όχι μόνο από το μωρό, αλλά και από τους τοίχους του διαμερίσματος, έτρεμε στη σκέψη πως θα παρέμενε για

πάντα μια μητέρα κλεισμένη στο σπίτι, χωρίς τρόπο να ξεφύγει.

Και ύστερα, μια Κυριακή, αφού είχαμε γευματίσει το μεσημέρι στο σπίτι τους, στο δασωμένο προάστιο του Λε Βεζινέ, οι γονείς της μας πήγαν να δούμε ένα μικρό σπίτι στο δέκατο τέταρτο διαμέρισμα του Παρισιού: εκτεινόταν σε τρεις ορόφους, στην πίσω πλευρά διέθετε μια περιποιημένη αυλή, αρκετά μεγάλη για να φτιαχτεί ένας κήπος, καθώς κι ένα ημιτελές εργαστήριο στον δεύτερο όροφο, το οποίο θα μπορούσε να μετατραπεί σε στούντιο. Καθώς περιδιάβαζα τον κατάφυτο χώρο του μεγαλύτερου προσωπικού στούντιο που ενδεχομένως θα αποκτούσα στη ζωή μου, συνέλαβα τον εαυτό μου να ελπίζει πως η Αν θα κατάπινε την περηφάνια της και θα αποδεχόταν το γαλάζιο αίμα που κυλούσε στις φλέβες της, σαν άλλη άσωτη θυγατέρα που επέστρεφε εκεί όπου ανήκε.

Κι αυτό ακριβώς έκανε. Υπέκυψε. Και οι δυο μας υποκύψαμε. Αποδεχτήκαμε την οικονομική βοήθεια των Μπουριζό και ξεκινήσαμε μια καινούργια ζωή. Χάρη σ' ένα μυαλό το οποίο είναι περισσότερο πραγματιστικό απ' ό,τι το δικό μου, η Αν ουδέποτε αισθάνθηκε ενοχές που δέχτηκε τα χρήματα τα οποία πρόσφεραν οι γονείς της. Αντίθετα, ξεπλήρωσε τη γενναιοδωρία τους εξελισσόμενη στην καλύτερη μητέρα, κόρη και δικηγόρο που μπορούσε να γίνει, την ώρα που εγώ επέτρεψα στην ντροπή της αποδοχής μιας τέτοιας ελεημοσύνης να θεριέψει μέσα μου, ώσπου κατέληξε να με κάνει να αισθάνομαι λιγότερο άντρας, λιγότερο καλλιτέχνης, λιγότερο απ' ό,τι ήλπιζα να γίνω κάποια μέρα.

Περίπου εκείνο το διάστημα άρχισα να αναζητώ κάποια εκπροσώπηση στο Παρίσι. Παρόλο που αρκετά έργα από την πτυχιακή μου, καθώς και ορισμένες από τις παλιότερες εγκαταστάσεις μου είχαν παρουσιαστεί μέσα από ομαδικές εκθέσεις σε όλη την Ευρώπη, δεν μπορούσα να βρω κάποιον γκαλερίστα πρόθυμο να μου δώσει μιαν ατομική έκθεση. Απ' ό,τι φαίνεται, δεν προσέγγιζα το πολιτικό-ποπ σχόλιο με τον κατάλληλο τρόπο. Το έργο μου δεν ήταν αρκετά ηχηρό, δεν ήταν αρκετά φανταχτερό, του έλειπε το φωσφορίζον ροζ. Άλλοι μου έλεγαν ότι δεν υπήρχε αρ-

κετή συνοχή μεταξύ των διαφόρων έργων μου ή πως υπήρχε πάρα πολλή, να περάσω ξανά για να τα πούμε όταν θα γινόμουν «γνωστός». Φυσικά δε θα μπορούσες να «γίνεις» κάποιος χωρίς να κάνεις ατομική έκθεση και δεν μπορούσες να κάνεις ατομική έκθεση από τη στιγμή που δεν ήσουν όνομα. Παρά την απογοήτευσή μου, πίεσα τον εαυτό μου να περάσει από τις τρεις τελευταίες γκαλερί στη λίστα μου, μια εκ των οποίων ήταν η *Premier Regard*, την οποία διηύθυνε ο Ζουλιάν Λαγκράνζ.

Έτσι όπως κοιτούσε το πορτοφόλιό μου, κόλλησε σε μια φωτογραφία που είχα προσθέσει προς το τέλος, σ' ένα τμήμα στο οποίο οι περισσότεροι δεν έφταναν καν, καθώς είχαν αποφασίσει ήδη πως δε διέθετα εκείνο το «κάτι» που έψαχναν. Ο Ζουλιάν, όμως, ενδιαφέρθηκε για την «Μπλε αρκούδα», τον μοναδικό πίνακα που δεν είχε καμία σχέση με την υπόλοιπη δουλειά μου, τον μοναδικό πίνακα που ήταν γλυκερός.

«Έχεις κι άλλα τέτοια έργα;» ρώτησε.

«Δηλαδή τι; Απαίσια;» είπα.

Ο Ζουλιάν γέλασε. «Όχι. Απεικονιστικά. Προσιτά. Από την ίδια οπτική γωνία ίσως;»

Απάντησα πως είχα ασχοληθεί κάποια στιγμή και με άλλες σκηνές ιδωμένες μέσα από μια κλειδαρότρυπα, αλλά ήταν μια κατεύθυνση με την οποία δεν καταπιάστηκα περισσότερο, μιας και ήταν ερασιτεχνική και γλυκανάλατη.

«Ναι», αποκρίθηκε εκείνος χτυπώντας ρυθμικά τα δάχτυλά του στη φωτογραφία. «Αυτό εδώ, όμως, θα μπορούσε να πουλήσει».

Μου εξήγησε πως, χάρη στην επιτυχία ενός Βρετανού ζωγράφου ονόματι Στίβεν Χάσλετ, που ασχολόταν με θαλασσογραφίες και τον εκπροσωπούσε εκείνος, διέθετε ένα σημαντικό πελατολόγιο Βρετανών και Αμερικανών εγκατεστημένων στο Παρίσι, στους οποίους άρεσε να αγοράζουν έργα τέχνης που προσέδιδαν έναν ρομαντικό τόνο στα καινούργια τους σπίτια.

«Δε θέλουν τη μοντέρνα τέχνη», συνέχισε. «Μιλάμε για ανθρώπους που επιστρέφουν από τις διακοπές έχοντας πάρει για σου-

βενίρ καρό τραπεζομάντιλα και αλάτια. Τέλος πάντων, αν ήσουν σε θέση να ετοιμάσεις μια σειρά πινάκων με θεματικό άξονα τα κλειδιά, θα μπορούσα να σου προτείνω μιαν ατομική έκθεση».

Δεν τον πίστευα, αλλά διατηρήσαμε επαφή. Μάλιστα, σχετικά σύντομα γίναμε φίλοι, κάτι το οποίο είναι δύσκολο να συμβεί σε μια χώρα όπου οι άνθρωποι θεωρούν ξένο όποιον δεν ήταν συμμαθητής τους από το δημοτικό. Ο Ζουλιάν επανερχόταν διαρκώς στο θέμα των κλειδιών, κι εγώ επαναλάμβανα διαρκώς ότι έβρισκα την πρότασή του κατώτερη των δυνατοτήτων μου. Το πρόβλημα ήταν ότι δεν εργαζόμουν πάνω σε κάτι άλλο. Αν εξαιρέσουμε τις χαρές και τις απίστευτα αλλόκοτες καταστάσεις που συνόδεψαν αυτή την αλλαγή στη ζωή μου, το ότι έγινα γονιός με είχε ρίξει σ' ένα απύθμενο, άυπνο, δημιουργικό τέλμα. Μετά βίας έβρισκα τη δύναμη να απλώσω λίγο χρώμα από το σωληνάριο πάνω στην παλέτα – δεν είχα μυαλό για να κάνω πρωτοποριακή τέχνη. Εκτός αυτού, ήθελα πάρα πολύ να ξεφύγω από τον οικονομικό έλεγχο των Μπουριζό. Ήμουν έτοιμος – ανυπόμονος, θα έλεγα – να νιώσω πώς είναι να γνωρίζεις εμπορική επιτυχία. «Η μπλε αρκούδα» είχε αποτελέσει για μένα μια πολύ ευχάριστη, καθαρική εμπειρία. Τόσο κακό θα ήταν να συνέχιζα να ζωγραφίζω εικόνες ιδωμένες μέσα από κλειδαρότρυπες;

Η δημιουργία αυτών των πινάκων προέκυψε αβίαστα. Σχεδόν διαλογιστικά, θα έλεγα. Από τη στιγμή που δοκίμασα να ανταποκριθώ στην πρόταση του Ζουλιάν, διαπίστωσα πως μου ήταν αδύνατο να σταματήσω. Έπειτα από τόσα χρόνια που ήμουν δεμένος με μια γυναίκα, η διερεύνηση στιγμών από τις παλιότερες σχέσεις μου φάνταζε λυτρωτική. Εκ των υστέρων η νοσταλγική κατάσταση που τόση ώθηση πρόσφερε στην όλη διαδικασία ήταν κατά πάσα πιθανότητα ένας από τους λόγους για τους οποίους ήμουν έτοιμος να γνωρίσω τη Λίζα όταν συνέβη.

Πέρα από το ότι αποτελούσε έναν συναισθηματικό χαιρετισμό στις πρώην συντρόφους μου, η έκθεση λειτουργούσε παράλληλα ως αναδρομή στα χρόνια της ανέμελης νιότης μου. Το έργο με τίτλο «Σχολικές μέρες», λόγου χάρη, απεικονίζει μια σει-

ρά από ασβεστωμένα ουρητήρια σ' ένα εγκαταλειμμένο δημοτικό σχολείο το οποίο είχε μετατραπεί σε κοινόβιο.

«Η κουζίνα της Ρ» απεικονίζει έναν φορτωμένο νεροχύτη ο οποίος ανήκε σε μια Νεοζηλανδή ζωγράφου που χρησιμοποιούσε τα δάχτυλά της και της άρεσε να κάνει πατίνα τη νύχτα στη δημοτική πίστα και να τρυπάει τα αυτιά των άλλων. Με χαρά δηλώνω πως αποχώρησα από κείνη τη σχέση διατηρώντας στο ακέραιο την αντιπάθειά μου για το νυχτερινό πατινάζ και τη μυρωδιά του οινοπνεύματος για εντριβές.

«Η φιλόζωη» απεικονίζει το χολ ενός σπιτιού στο Πρόβιντενς, και κάτω από τα αδιάβροχα υπάρχει ένα σκυλόσπιτο χωρίς σκύλο. Αλλά το πραγματικό θέμα του πίνακα είναι μια Αμερικανίδα που άκουγε στο όνομα Έλιοτ και ήταν η τελευταία γυναίκα με την οποία είχα σχέση προτού γνωρίσω την Αν.

Υπάρχουν κι άλλοι πίνακες, δεκαέξι συνολικά. Όσο, όμως, κι αν προσφέρουν μια φευγαλέα ματιά στην έναρξη μιας σχέσης αγάπης, οι πίνακες που επιλέχθηκαν για την έκθεση στην *Premier Regard* παρουσιάζουν σκηνές από το τέλος της αγάπης. Και η πώληση της «Μπλε αρκούδας» αποτελεί το πιο θλιβερό τέλος απ' όλα όσα υπήρξαν.

Όσπου να επιστρέψει η σύζυγός μου στο σπίτι εκείνη τη νύχτα, είχα βάλει να ετοιμάζονται ζυμαρικά με κρέμα γάλακτος και χοντροτριμμένο πιπέρι και είχα φτιάξει μια πράσινη σαλάτα με ροκφόρ και κόκκινο αχλάδι, ενώ είχα ανοίξει κι ένα κόκκινο κρασί, που ανέπνεε στον πάγκο. Οι ενοχές που αισθανόμουν για το γεγονός ότι για μία ακόμα φορά είχα λάβει γράμμα από τη Λίζα, σε συνδυασμό με το ότι έπρεπε να πω στην Αν πως «Η μπλε αρκούδα» είχε πουληθεί, με είχαν προτρέψει να ετοιμάσω δύο από τα αγαπημένα πιάτα της γυναίκας μου. Μάλιστα είχα αγοράσει και εκλέρ πασπαλισμένα με φιστίκι.

Καθόμουν στην τραπεζαρία όταν ήρθε η Αν και βοηθούσα την Καμίλ με τη χειροτεχνία που αποτελούσε το πάθος της τον τελευ-

ταίο χρόνο: τα ζωάκια οριγκάμι. Ίσως λόγω του ότι καταγόταν από τη Βρετανία, από την πλευρά της μητέρας της, είχε μια τρομερή αδυναμία στο να φτιάχνει χάρτινους κάβουρες, αλλά απόψε, για μια σχολική εργασία, δίπλωνε χαρτιά κι έφτιαχνε μαϊμούδες.

Κρατώντας τον δερμάτινο χαρτοφύλακά της, η Αν έσκυψε για να φιλήσει την Καμιλ, ενώ ταυτόχρονα πέρασε τον δείκτη της πάνω από την επίπεδη μύτη του χάρτινου θηλαστικού με το οποίο είχε καταπιαστεί η κόρη μας.

«Είναι πανέμορφο, γλυκιά μου!» είπε η Αν την ώρα που το σήκωνε. «Μπαμπούνος είναι;»

«Είναι λεμούριος», απάντησε η Καμ πιάνοντας το σωληνάριο της κόλλας.

«Προφανώς», αποκρίθηκα εγώ κλείνοντας το μάτι στη γυναίκα μου, η οποία σνόμπαραε την προσπάθειά μου να την προσεγγίσω προτιμώντας να πάει στην κουζίνα και επιστρέφοντας με ένα ποτήρι του κρασιού για να συνοδέψει το μπουκάλι στο τραπέζι.

«Κι αυτό εκεί τι είναι;» Έβγαλε τη μια γόβα κι έκανε μασάζ στο πέλμα της πάνω από το ροζ καλσόν της, παρατηρώντας το συνονθύλευμα από χαρτί και σελοτέιπ που είχα μπροστά μου.

«Είναι ένα γαλοπαπιόπουλο. Ένα κοτόπουλο χωμένο μέσα σε μια πάπια μέσα σε μια γαλοπούλα».

Η Καμιλ ζάρωσε τη μύτη έτσι όπως κοιτούσε τη μητέρα της. «Αηδία...»

«Λοιπόν;» ρώτησα σηκώνοντας το ποτήρι μου, για να συναντήσει εκείνο της Αν. «Πώς πηγαίνουν τα πράγματα στον κόσμο των Savda & Dern;»

«Ουφ...» βόγκηξε την ώρα που καθόταν αποκαμωμένη σε μια καρέκλα πίσω από την Καμιλ. «Απ' ό,τι φαίνεται, αναλαμβάνω καινούργια υπόθεση... Θυμάσαι εκείνες τις έγκυες από τη Διλ; Συνεννοήθηκαν για να καταθέσουν αγωγή επειδή η ετικέτα του κρασιού δεν ήταν σωστή». Άπλωσε το χέρι να πιάσει το μπουκάλι. «Στην Αμερική οι ετικέτες περιλαμβάνουν την προειδοποίηση πως οι γυναίκες δεν πρέπει να πίνουν στη διάρκεια της εγκυμοσύνης, καθώς αυτό μπορεί να βλάψει το έμβryo. Εδώ,

όμως, δεν έχουμε τίποτα τέτοιο. Οι άνθρωποι δε θέλουν να σκέφτονται βλάβες την ώρα που πίνουν το κρασάκι τους. Αλλά όλες αυτές οι γυναίκες γέννησαν παιδιά με συγγενείς ανωμαλίες εξαιτίας του αλκοόλ. Οπότε θέλουν να δημιουργηθεί μια νέα ετικέτα. Κι ένα ειδικό σήμα. Να, δες». Έπιασε μια κηρομπογιά της Καμίλ κι ένα κομμάτι χαρτί. Εγώ παρακολουθούσα τα μακριά της δάχτυλα καθώς πίεζαν την κοντόχοντρη κηρομπογιά πάνω στη σελίδα. «Κάπως έτσι».

Αυτό που μου έδειχνε ήταν η εικόνα μιας εγκύου που φέρνει ένα πελώριο ποτήρι κρασιού στα χείλη της κι ένα απαγορευτικό σήμα που καλύπτει τη φουσκωμένη κοιλιά της.

«*Vulgaire, non?*»

Ανοιγόκλεισα τα μάτια μου.

«Οπότε θα αναλάβεις τις κυρίες που έπιναν ενώ ήταν έγκυες;»

«Πφφφ...» έκανε έτσι όπως άφηνε το κασκόλ της να πέσει στην πλάτη της καρδέκλας. «Εγώ θα αναλάβω τον οινοπαραγωγό. Φαντάσου, η ετικέτα έχει ολόκληρη ιστορία. Πάνω της αποτυπώνεται η εικόνα του πύργου, το όνομα της οικογένειας, μια χρονολογία – σημαντική. Και από κάτω θέλουν να προστεθεί αυτό; Μια φουσκωμένη κοιλιά; Θα νικήσουμε».

Με αυτά τα λόγια, ήπιε κι άλλο κρασί.

«Κι εσύ, κοτοπουλάκι μου, τα πέρασες όμορφα στο σχολείο;» Γλίστρησε τα δάχτυλά της μέσα στα μαλλιά της Καμίλ. «Θα με συγχωρέσεις που δεν αναγνώρισα αμέσως τον λεμούριό σου;»

Η Καμίλ με ένα νεύμα υποδήλωσε πως πράγματι δεν είχε ξεχάσει το λάθος της μητέρας της, αλλά παρέμεινε συγκεντρωμένη στην κατασκευή της ουράς του θηλαστικού.

Η Αν έβγαλε το καπάκι από το σωληνάριο της κόλλας, φέρνοντάς το αφηρημένα μπροστά στη μύτη της. «Λοιπόν, καλλιτέχνη, πες μας τα νέα σου. Εσύ τι έκανες στο σχολείο σήμερα;»

«Λοιπόν, αν πιστέψω τις εφημερίδες, οι συμπατριώτες μου απέχουν σαράντα πέντε λεπτά από τον όλεθρο εξαιτίας των βιοχημικών όπλων. Επίσης, εεε... Συνάντησα τυχαία τον Πάτρικ Μάντσεν».

Δε χωρούσε αμφιβολία. Το πρόσωπό της φωτίστηκε. «Α, ναι; Τον θυμάμαι».

Σηκώθηκα από την καρέκλα μου και κατευθύνθηκα εκνευρισμένος προς την ανοιχτή κουζίνα, ενώ της έλεγα με δυνατή φωνή τα νέα του χρυσού αγοριού των δανέζικων καλών τεχνών. «Το γύρισε πλέον στη λογοκλοπή. Έχει στήσει μια παράσταση όπου απλώς θα κάθεται και θα διαβάξει αποσπάσματα από το μυθιστόρημα κάποιου άλλου. Ένα ολόκληρο βιβλίο γεμάτο ερωτήσεις. Δεν τις σκέφτηκε καν αυτός».

Η Αν με ακολούθησε στην κουζίνα, γέροντας πάνω από το μπολ της σαλάτας για να τσιμπολογήσει τις πρασινάδες όση ώρα εγώ κοιτούσα τα ζυμαρικά. Το *The Interrogative Mood* εννοείς;»

Έκλεισα τα μάτια μου. Ξαφνικά αισθανόμουν την ανάγκη να χάσω τη γροθιά μου μέσα στο νερό που έβραζε πάνω στο μάτι της κουζίνας.

«Το λατρεύω εκείνο το βιβλίο», συνέχισε η Αν, σχεδόν ξελιγωμένη. «Κάπου πρέπει να το έχω. Μου φαίνεται πως είναι στο... Καλά, δε σ' έβαλα να το διαβάσεις καμιά φορά; Μάλιστα υπάρχει ένα σημείο όπου η αρχή γίνεται με μια πατάτα...»

«Είχα και κάτι άλλο να σου πω...» είπα με πιο σιγανή φωνή. «“Η μπλε αρκούδα” πουλήθηκε».

Μετάνιωσα που το είχα πει το ίδιο δευτερόλεπτο που ακούστηκε η φράση.

«Πουλήθηκε;» ρώτησε η Αν.

«Πουλήθηκε», επανέλαβα. Δεν άντεξα να την κοιτάξω στα μάτια. Γύρισα από την άλλη και άδειασα τα ζυμαρικά μέσα σ' ένα σουρωτήρι. «Σε κάποιον Λονδρέζο μάλιστα. Είχε έρθει και στην έκθεση, αν και κανένας μας δεν τον συνάντησε. Παράξενο... Δε βρίσκεις;»

«Πουλήθηκε».

Τελικά στράφηκα προς το μέρος της. Αμέσως οι χειρότεροι φόβοι μου επιβεβαιώθηκαν: η Αν έσερνε το δάχτυλό της πάνω στο χέιλος του ποτηριού της αφηρημένη. Πληγωμένη.

«Και μάλιστα πουλήθηκε για δέκα χιλιάδες ευρώ».

«Από τα οποία εσύ θα πάρεις τα πέντε».

Δάγκωσα το χεῖλος μου. «Ε, ναι...»

«Είχαμε μια ευχάριστη εξέλιξη λοιπόν», είπε, προσπαθώντας να ευθυμήσει. «Μια επιτυχημένη έκθεση!»

«Αν...» Μόρφασα. «Λυπάμαι... Νόμιζα πως δεν υπήρχε περίπτωση να πουληθεί».

«Τι να πω... Πολλά νομίζουμε, και δε γίνονται πάντα». Πήρε το σακάκι της και το πήγε στην κρεμάστρα στη γωνία, όπου και βάλθηκε να το κρεμάσει με ιδιαίτερη σπουδή. Την ακολούθησα και προσπάθησα να την αγκαλιάσω, αλλά εκείνη αντέδρασε στο άγγιγμά μου.

«Νόμιζα πως το είχαμε συζητήσει».

«Έχεις δίκιο», συμφώνησε εκείνη. «Το συζητήσαμε. Απλώς, μάλλον...» Γύρισε και κοίταξε την Καμίλ, δεν ήξερε τι να πει. «Τέλος πάντων, ό,τι έγινε έγινε τώρα. Η όλη προσπάθεια ήταν μια καλή έκθεση, Ρίτσαρντ. Είμαι σίγουρη πως θα πουληθούν κι όλα τα άλλα έργα».

«Σ' ευχαριστώ που το λες».

«Φυσικά», αποκρίθηκε εκείνη καθώς με παραμέριζε για να περάσει. «Ας κάτσουμε να φάμε. Ωραίο δείχνει, παρεμπιπτόντως».

Την ευχαρίστησα, κι εκείνη είπε παρακαλώ και συνεχίσαμε τη βραδιά μας, τόσο φορτωμένη από την απογοήτευση, ώστε δεν μπόρεσε να ξεφύγει από το πλαίσιο της συμβατικής ευγένειας.

Με την Αν είμαστε παντρεμένοι εδώ και παραπάνω από εφτά χρόνια, και μονάχα μία φορά την απάτητα. Ανάλογα με την οπτική γωνία καθενός, αυτή είναι μια ιδιαίτερα εντυπωσιακή ή μια άκρως απογοητευτική στατιστική. Όπως και να 'χει, το παραστράτημά μου κρύβεται πίσω από ένα προσωπείο το οποίο έχει αρχίσει να καταρρέει. Είπα ότι συνέβη μονάχα μία φορά. Αλλά αυτή η φορά κράτησε εφτά μήνες.

Ο πατέρας μου μόνο μία φορά απάτησε τη μητέρα μου. Οι γονείς μου ήταν παντρεμένοι τέσσερα χρόνια όταν συνέβη. Επί ένα

διάστημα περίπου τριών εβδομάδων η μητέρα μου παραπονιόταν ότι δεχόταν μια σειρά τηλεφωνήματα τα βράδια από ένα άτομο το οποίο «το κλείνει αμέσως», όπως έλεγε. Έβαλε τον πατέρα μου απέναντι και του ζήτησε εξηγήσεις για κείνα τα τηλεφωνήματα, και παρατηρώντας ότι αυτός έγινε κατακόκκινος σαν το παντζάρι, άρχισε να υποψιάζεται πως ο άντρας της είχε εξωσυζυγικό δεσμό. Ανακάλυψε ποιο ήταν το τρίτο πρόσωπο σ' ένα πάρτι προς τιμήν ενός φίλου του πατέρα μου, ο οποίος είχε μόλις προαχθεί στο διοικητικό συμβούλιο ενός φημισμένου πανεπιστημίου. Ο πατέρας μου, έχοντας κατεβάσει κάμποσα ποτά, άφησε τη μητέρα μου δίπλα στη γαβάθα με το παντς, λέγοντας ότι θα πεταγόταν έξω να κάνει «ένα τσιγαράκι», αλλά όταν πέρασε μισή ώρα και ο αγαπητός μου πατέρας δεν είχε δώσει σημεία ζωής, η μητέρα μου ξεκίνησε την αναζήτηση του Τζόρτζι της και τον βρήκε να χαμουρεύεται με τη Μάργκαρετ Μπάμπκοκ, από τον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων του Σάλσμπουρι, στο βεστιάριο.

Έφυγε αμέσως από το πάρτι και πήγε στο σπίτι της μητέρας της, όπου κι έμεινε επί τρεις συνεχόμενες εβδομάδες χωρίς να απαντήσει ούτε σ' ένα τηλεφώνημα του Τζορτζ και δίχως να ανοίξει τα τυλιγμένα δώρα που της άφηνε στο γραμματοκιβώτιο. Την εικοστή τρίτη μέρα της αυτοεξορίας της επέστρεψε στο σπίτι κρατώντας μια μεγάλη καφετί χαρτοσακούλα με προμήθειες και βάλθηκε να ετοιμάσει το βραδινό. Όταν επέστρεψε ο πατέρας μου στο σπίτι εκείνο το βράδυ, η μητέρα μου τον υποδέχτηκε με ένα ψητό κατσαρόλας και την αυστηρή απαίτηση να διακόψει κάθε σχέση με τη δεσποινίδα Μπάμπκοκ, να ζητήσει συγγνώμη από τους κοινούς τους φίλους για την έλλειψη γούστου και την απαράδεκτη συμπεριφορά του και με την προειδοποίηση πως έτσι και άπλωνε ξανά το ξερό του σε άλλη γυναίκα, θα μετάνιωνε την ώρα και τη στιγμή που γεννήθηκε άντρας. Υστερόγραφο: η μητέρα μου ήταν έγκυος.

Η μητέρα μου αγαπούσε τον πατέρα μου, κι εκείνος δεν μπορούσε να ζήσει μακριά της. Οι γονείς μου είναι ο ορισμός του αιτίρσιου ζευγαριού, αλλά έχουν καταφέρει να δέσουν. Η μητέρα

μου το ήξερε αυτό, κι έτοιμο τον συγχώρεσε. Δε νομίζω πως κάτι τέτοιο ισχύει στην περίπτωση της Αν. Δε νομίζω πως υπάρχει περίπτωση να με συγχωρέσει κάποια στιγμή για ό,τι έγινε με τη Λίτσα. Το γεγονός ότι αρνείται να το συζητήσει, σε συνδυασμό με το ότι εγώ δεν έχω τα κότσια να την πιέσω να μιλήσουμε, έχει καταστήσει αυτήν τη συγχώρεση ανέφικτη... Καταποντίζεται όλο και περισσότερο κάτω από ένα τείχος απογοήτευσης και δυσπιστίας.

Και φυσικά υπάρχει και το ζήτημα του σεξ. Ή μάλλον της πλήρους απουσίας του. Όσπου να γιορτάσουμε την ξύλινη επέτειο των πέντε χρόνων, είχαμε κατακυλίσει από το να κάνουμε έρωτα γύρω στις τρεις φορές την εβδομάδα στις τρεις φορές τον μήνα, αλλά κι αυτές οι φορές εξακολουθούσαν να είναι καλές, πραγματικά – ήταν τέλεια. Εκ των υστέρων έχω την υποψία πως η απομάκρυνσή μου σ' αυτό το θέμα ήταν που την έκανε να υποψιαστεί πως κάτι δεν πήγαινε καλά στη φυσική τάξη των πραγμάτων. Στο δικό μου μυαλό φάνταζε αδιανόητα άκαρδο να αναζητήσω την ικανοποίηση στο σώμα που είχε σταθεί στο πλευρό μου τόσα χρόνια, στο σώμα που είχε γεννήσει το παιδί μας. Η λογική αυτή είναι εξωφρενική, αλλά θεωρούσα πως ήταν πιο σωστό να αποφύγω να αγγίζω την Αν ώσπου να απαλλαγώ από τον εθισμό να αγγίζω μιαν άλλη γυναίκα.

Επί πάρα πολύ καιρό φερόμουν ηλίθια. Σταματήσαμε να κάνουμε έρωτα από την πρώτη νύχτα που πλάγιασα με τη Λίτσα. Στις εβδομάδες που ακολούθησαν θυμάμαι τον εαυτό μου να σκέφτεται πως το γεγονός ότι η Αν δεν επιχειρούσε να πάρει κάποια πρωτοβουλία ήταν για μένα θεόσταλο δώρο. Ποτέ μου δεν αναρωτήθηκα γιατί δεν αποζητούσε την επαφή, για ποιον λόγο στη συνήθως ηλεκτροφόρα ερωτική της διάθεση είχε πέσει σιγή ασυρμάτου.

Τα πράγματα θα είχαν εξελιχθεί διαφορετικά αν με είχε σταματήσει από την πρώτη στιγμή. Αν τη νύχτα που είχα γυρίσει στο σπίτι ζέχνοντας πατόκορφα από το λάδι άνθους πορτοκαλιάς που έβαζε η Λίτσα στις άκρες των μαλλιών της (μυρωδιά για την οποία παλιότερα είχα εκφράσει απέχθεια όταν τη ράντισε στο κεφάλι μου ένας σερβιτόρος σε κάποιο μαροκινό εστιατόριο

προτού σερβιριστεί το κυρίως πιάτο) η Αν μού είχε πει να δώσω ένα τέλος την ίδια κιόλας στιγμή, προτού ακόμα ξεκινήσει ουσιαστικά κάτι, νομίζω πως θα το είχα κάνει. Ειλικρινά, αυτό νομίζω. Αντίθετα, παρέμεινε σιωπηλή όση ώρα εγώ φλυαρούσα για το εστιατόριο που σέρβιρε κουσκούς, εκεί όπου είχα πάει μαζί με τον Ζουλιάν και είχε σαπουνί αρωματισμένο με άνθος πορτοκαλιάς στις τουαλέτες, οπότε γυρίσαμε την πλάτη ο ένας στον άλλο εκείνη τη νύχτα, απομακρυνθήκαμε και καμωθήκαμε πως μας πήρε ο ύπνος.

Πόσα ήξερε ή νόμιζε πως ήξερε; Στη δουλειά της, όπου καλείται να υπερασπιστεί ένα κάρο μαλάκας, ήξερα πώς τους προσέγγιζε η Αν: *πες μου τα απολύτως απαραίτητα*. Το ίδιο έκανε με τη Λίζα και μένα. Κρίνοντας από τη συμπεριφορά μου, την απομάκρυνσή μου, την κατάπαυση του πυρός στην ερωτική μας ζωή, η Αν άντλησε τις απολύτως απαραίτητες ενδείξεις για να συμπεράνει πως είχα γνωρίσει κάποια άλλη.

Εδώ, όμως, μιλάμε για μια Αν-Λορ ντε Μπουριζό: μια κόρη ονομαστής οικογένειας, δικηγόρο, άνθρωπο περήφανο. Δεν έμπηξε τα κλάματα ούτε ούρλιαξε, δεν εξέφρασε την παραμικρή υποψία ούτε με βομβάρδισε με δηκτικά σχόλια. Αντίθετα, μου αποστέρησε το είναι της: το χιούμορ, τη στοργή, την αγάπη της. Παράλληλα απομάκρυνε και το σώμα της, αφήνοντας πίσω μονάχα τη σωματική επαφή ενός συζυγικού ρομπότ: το χέρι της, που άγγιζε το δικό μου καθώς μου έδινε μια σακούλα με ψώνια, τα δάχτυλά μου, που έπλεναν το εσωτερικό ενός ποτηριού το οποίο είχαν αγγίξει τα χείλη της. Στις κοινωνικές εκδηλώσεις εξακολούθησάμε να υποδουμάστε το ιδανικό ζευγάρι, αλλά στο σπίτι, στην κρεβατοκάμαρά μας, καθένας μας ήταν απλώς ένα κορμί εξοικειωμένο με το κορμί του άλλου, ένα σώμα που γέμιζε το ψυγείο με τα απαραίτητα που κάθε σώμα χρειάζεται, και απλώς μοιραζόμασταν τον ίδιο χώρο.

Στο μυαλό μου, που από το ξέφρενο σεξ είχε γίνει σουρωτήρι, ερμήνευσα τον σιωπηλό πόλεμο της Αν εναντίον μου σαν μιαν απρόθυμη αποδοχή της όλης κατάστασης εκ μέρους της. Η άρ-

νησή της, η περηφάνια της, που την εμπόδιζε να μου μιλήσει ανοιχτά, με διευκόλυναν ώστε να προσποιούμαι πως δεν είχα αλλάξει και τόσο τα πράγματα. Άλλωστε καταγόταν από μια οικογένεια της μπουρζουαζίας με το Μ κεφαλαίο, σε σημείο που κάποιες φορές επέτρεπα στον εαυτό μου να νομίζει πως κατά βάθος δεν είχε πρόβλημα με τα όσα συνέβαιναν, πως έπειτα από επτά χρόνια γάμου πολύ απλά αυτή ήταν η τροπή που έπαιρναν τα πράγματα, αναπόφευκτα.

Και ακριβώς όπως ήταν χαρακτηριστική αντίδραση της Αν να μη μου μιλήσει από περηφάνια, εξίσου χαρακτηριστικό ήταν το να φτάσει σε σημείο υπερκορεσμού, να πει φτάνει, έως εδώ. Όταν με χώρισε η Λίζα, εγώ δεν κατάφερα να επαναλάβω την απροβλημάτιστη μετάβαση από την οικογενειακή ζωή στον κόσμο της ερωμένης αντίστροφα, όπως είχε συμβεί τότε που ήμουν μεθυσμένος από το σεξ και ευτυχής. Άρχισα να κλαίγομαι. Άρχισα να κρεμάω μούτρα. Άρχισα να ακούω συνέχεια τραγούδια του στίλ «ας με σκοτώσει κάποιος», κομμάτια των Radiohead και των Pulp, ενώ παράλληλα έφτιαχνα έργα πιτσιλίζοντας χρώματα στους καμβάδες, σαν ένας Τζάκσον Πόλοκ τρίτης κατηγορίας. Φορούσα παντελόνια από φόρμες μαζί με πουκάμισα. Κι εδώ μιλάμε για το Παρίσι, όπου ακόμα και οι άστεγοι ξέρουν να συνδυάζουν σωστά ένα παντελόνι.

Και κάπως έτσι, έφτασε μια Παρασκευή, πριν από τρεις περσίπου μήνες, όπου η Αν χτύπησε την πόρτα του εργαστηρίου μου. Ήταν νωρίς το βράδυ. Εγώ έπινα μια Guinness. Από το *τενεκεδάκι*. Σκεφτόμουν τη Λίζα. Σκεφτόμουν: γιατί; Σκεφτόμουν τι θα μπορούσε να έχει εκείνος ο μπούφος ο Ντέιβ που δεν είχα εγώ. Τον φανταζόμουν να την πηδάει. Προσπαθούσα να θυμηθώ πόσες φορές είχε πει η Λίζα πως θα περνούσε το βράδυ μόνη της για να γράψει. Πόσες φορές είχε πει ψέματα.

Η Αν πήγε στο κέντρο του δωματίου κι έκλεισε την κλαψιάρικη μουσική που έβγαινε από τα ηχεία.

«Παίρνω την Καμίλ, θα πάμε στους γονείς μου», είπε. «Δε θέλω να έρθεις μαζί μας».

Εγώ καθόμουν στο πάτωμα με ένα πινέλο στο χέρι και τη σκούρα μπλε φόρμα μου πιτσιλισμένη από το πορτοκαλί χρώμα το οποίο πιλάτευα όλο το απόγευμα. Η Αν κοίταξε τον πίνακα, την μπίρα και ύστερα εμένα, χυμένο στο ξύλινο πάτωμα σαν ξεχειλωμένο πουφ. Δεν ακουγόταν κανένας ήχος ώστε να μας αποσπά την προσοχή, η μουσική είχε σταματήσει, οι γείτονες ήταν ήσυχoi, τα πουλιά είχαν σχολάσει από το τιτίβισμα εδώ και ώρα. Ήταν πολύ αλλόκοτη η αίσθηση έτσι όπως καθόμουν εκεί, ήθελα να κλάψω και να την αγκαλιάσω και ήξερα ότι δεν μπορούσα. Ήθελα να ζητήσω συγγνώμη για όλα όσα είχα κάνει, αλλά ταυτόχρονα ήθελα να της μιλήσω για ό,τι είχα περάσει με τη Λίζα. Ήταν η σύζυγός μου άλλωστε. Η καλύτερή μου φίλη.

«Για όνομα του Θεού, Ρίτσαρντ, κοίταξέ με!»

Η Αν με αγριοκοιτούσε, έχοντας μια όψη που έφερνε πάρα πολύ σε μίσος. Το βλέμμα της με έκοψε σαν μαχαίρι στα σωθικά και άρχισα να κλαψουρίζω. Ποιον προσπαθώ να κοροϊδέψω; Είχα κατεβάσει κάπου ένα λίτρο μαύρη μπίρα. Άρχισα να κλαίω, με *λυγμούς*.

«Μην *τολμήσεις* να κλάψεις μπροστά μου. Δεν έχεις το δικαίωμα!»

Το πιγούνι της έτρεμε, κι εγώ αναγκάστηκα να κρατήσω την αναπνοή μου για να μην κλάψω ακόμα πιο γοερά.

«Θα έχουμε γυρίσει μέχρι τις δέκα την Κυριακή», συνέχισε μιλώντας αργά. «Κι όταν γυρίσουμε, ό,τι κι αν είναι όλο αυτό», είπε, διαγράφοντας έναν κύκλο στον αέρα με το χέρι της, «θα έχει *τελειώσει*».

Έφερε τη γροθιά πάνω στα χείλη της, για να μην κλάψει κι εκείνη. «Δεν πρόκειται να σε συγχωρέσω. Μη διανοηθείς ούτε *στιγμή* να πιστέψεις ότι πρόκειται να σε συγχωρέσω! Αλλά όλο αυτό θα το ξεχάσεις. Θα το ξεχάσεις, και το βράδυ της Κυριακής θα σκεπάσεις την Καμίλ στο κρεβάτι της, και το πρωί της Δευτέρας θα κάτσουμε όλοι μαζί γύρω από το τραπέζι να φάμε ένα ρημάδι πρωινό, και το παιδί θα σου πει πώς πέρασε το Σαββατοκύριακο, και το καλό που σου θέλω, Ρίτσαρντ, να έχεις συ-

νέλθει! Κακομοίρη μου, κοίτα να είσαι *παρών*, ολόκληρος, και να σταματήσεις αυτό το...»

Έσκυψε, βούτηξε το τενεκεδάκι της μπίρας που ήταν ακουμπισμένο μπροστά στα πόδια μου και πήγε να το πετάξει προς τον πίνακά μου, αλλά κάτι την έκανε να διστάσει, οπότε κοντοστάθηκε για μια στιγμή, με τα μάτια της να γεμίζουν από τα δάκρυα που πάλευε να συγκρατήσει.

«Απέτυχες ως σύζυγος...» πρόσθεσε καθώς ακουμπούσε και πάλι το τενεκεδάκι στο πάτωμα δίπλα μου. «Καλά θα κάνεις να προσπαθήσεις να τα πας καλύτερα ως πατέρας».

Η ζωή μου φωτίστηκε από τη Λίζα, απέκτησε περισσότερη ενέργεια χάρη στην παρουσία της. Δεν μπορούσα να φανταστώ το τέλος –πραγματικά το τέλος της σχέσης μου μαζί της– χωρίς να χάσω εκείνη τη νέα αίσθηση του εαυτού μου.

Αγαπούσα, όμως, την Αν-Λορ. Και τη χρειαζόμουν. Τα πάντα, από το βουνό τα πανωφόρια που στοιβάζονταν στην κρεμάστρα έως τις ζωγραφιές πιγκουίνων με αστραφτερές ξυλομπογιές που φύλιαζαν κάτω από τα μαγνητάκια στην πόρτα του ψυγείου μας, καθένα αντικείμενο στο σπιτικό μας ήταν κομμάτι της συνεχιζόμενης ιστορίας μας. Κι εγώ δεν μπορούσα να επιτρέψω στην ιστορία μας να τελειώσει εξαιτίας μιας γυναίκας που δε με ήθελε. Έπρεπε να φτιάξω τα πράγματα.

Όλο εκείνο το Σαββατοκύριακο δε βγήκα στιγμή από το σπίτι. Έμεινα μέσα, προσέχοντας την πολύτιμη φλόγα της νοσταλγίας, περιτριγυρισμένος από τις μυρωδιές και τα ενθύμια του πιο ασφαλούς σπιτικού που γνώρισα ποτέ, πλέζοντας τον εαυτό μου να υποσχεθεί πως θα ξεπερνούσα εκείνη την άτιμη Αμερικανίδα. Και πως αν δεν τα κατάφερα, θα προσπαθούσα ακόμα περισσότερο να κάνω τη γυναίκα και την κόρη μου να πιστέψουν ότι την είχα ξεπεράσει.

Ο Ρίτσαρντ τα έχει όλα: είναι ανερχόμενος ζωγράφος, η πρώτη του έκθεση στο Παρίσι στέφεται με επιτυχία, έχει μια εκθαμβωτική Γαλλίδα σύζυγο που τον στηρίζει και μια αξιολάτρευτη κόρη. Ο Ρίτσαρντ, όμως, κάνει ένα λάθος. Δεν αρκείται στην ευτυχία του και αναζητά την περιπέτεια έξω από τον γάμο του. Ένας πίνακας από το κοινό παρελθόν του με τη γυναίκα του θα είναι το «χαστούκι» που θα τον συνεφέρει και θα τον κάνει να συνειδητοποιήσει τι διακινδυνεύει να χάσει. Τότε ακριβώς, όμως, είναι που η γυναίκα του θα μάθει όλη την αλήθεια...

Μπορεί μια σχέση να επιβιώσει μετά την προδοσία; Άραγε πώς καταλήγει μια μεγάλη αγάπη; Πνίγεται στη ρουτίνα, χάνεται στη λήθη ή επιβιώνει κάπου βαθιά μέσα μας; Μια αφοπλιστικά ειλικρινής ματιά στο θέμα του γάμου, της αγάπης και της συζυγικής πίστης.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 15831

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η